

Yabancı Ülkelerin Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Boşanma Kararlarının Nüfus Hizmetleri Kanunu m.27/A Çerçevesinde Tanınması İçin Öngörülen “Kararla İlgili Türkiye’de Açılmış ve Halen Devam Eden veya Reddedilmiş Dava Bulunmaması Şartı”nın Değerlendirilmesi

Evaluating the “Provision Related to the Absence of a Filed, Ongoing or Denied Lawsuit” Predicted for the Recognition of Decree Divorce Enacted by Administrative or Judicial Authorities of Foreign Countries within the Framework of State Register of Persons Item 27/A

Vildan Sezişli

Öz

Yabancı ülke yetkili makamları tarafından verilen boşanma kararlarının Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun 27/A maddesi ile ilgili maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların tespit edildiği Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik çerçevesinde tanınması mümkündür. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik’te, yabancı boşanma kararlarının tanınması için “kararla ilgili Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunmaması şartı” aranmaktadır. İlgili düzenleme farklı şekillerde yorumlanabileceğinden, bu durum uygulama birliği oluşmasına engel teşkil etmektedir.

Çalışmamızda ilk olarak yabancı ülke yetkili makamları tarafından verilen boşanma kararlarının tanınması konusu ele alınacaktır. Daha sonra Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun 27/A maddesinde yer alan düzenleme çerçevesinde başvuru usulü ve ilgili Kanun uyarınca yabancı ülke adli veya idari makamları tarafından verilen boşanma kararlarının tanınması için aranan şartlara değinilecektir. Bu konularla ilgili genel değerlendirmelerden sonra, Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik’te aranan “kararla ilgili Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunmaması şartı”nın yerindeliği incelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Yabancı Boşanma Kararları, 5718 Sayılı Kanun, Nüfus Hizmetleri Kanunu, Tanıma, Gerekli Şartlar

Abstract

Recognizing the divorce verdicts rendered by the competent authorities of foreign countries is possible within the framework of the Regulation on Registration of the Decisions Given by the Judicial or Administrative Authorities of the Foreign Countries, the procedures and principles of which are related to the implementation of Article 27/A of the Civil Registry Services Act (CRSA). “The condition for the absence of no pending or dismissed lawsuit in Turkey regarding the decision” is required for the recognition of foreign divorce decisions pursuant to the Regulation on Registration of the

* Sorumlu Yazar: Vildan Sezişli (Dr. Öğr. Üyesi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, Erzincan, Türkiye. E-posta: sezislvildan@gmail.com ORCID: 0000-0002-4750-8421

Atf: Sezisli V, “Yabancı Ülkelerin Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Boşanma Kararlarının Nüfus Hizmetleri Kanunu m.27/A Çerçevesinde Tanınması İçin Öngörülen “Kararla İlgili Türkiye’de Açılmış ve Halen Devam Eden veya Reddedilmiş Dava Bulunmaması Şartı”nın Değerlendirilmesi” PPIL. Advanced online publication. <https://doi.org/10.26650/ppil.2022.42.1.890003>

Decisions Given by the Judicial or Administrative Authorities of Foreign Countries in the Civil Registers. Because the relevant regulation can be subject to different interpretations; this prevents the unity of practice.

In our study, the recognition of a divorce decision given by the competent authorities of foreign countries is examined and discussed. Subsequently, the conditions required for the recognition of divorce decisions given by foreign judicial or administrative authorities in accordance with the Law on the application procedure were mentioned within the framework of the regulation in Article 27/A of the Civil Registry Services Act. After a study of the issues involved, the appropriateness of the “condition for the absence of lawsuit filed in Turkey regarding the decision that has still been ongoing or dismissed” in the Regulation on Registration of Decisions Given by Foreign Judicial or Administrative Authorities was evaluated.

Keywords

Foreign Decree of Divorce, Act No. 5718, Law on Civil Registration Services, Recognition, Necessary Conditions

Extended Summary

Divorce decisions made by judicial or administrative authorities of a foreign state may be recognized within the framework of Article 27/A of the Turkish Civil Registry Services Act (CRSA). Under this provision, the conditions required for the recognition of foreign divorce decisions are that “the application of the other party who is a Turkish citizen or his/her representative alone, in case one of the parties is dead or foreign, was given by the competent judicial or administrative authority in accordance with the laws of the state in which it was issued.” In addition to these requirements, Article 9(6) of the Regulation on the Registration of the Decisions Given by the Judicial or Administrative Authorities of Foreign Countries in the Civil Registry Services (hereinafter referred to as the Regulation) further requires that “there is no pending or dismissed lawsuit filed in Turkey regarding the decision.” Because the relevant provisions are not clear enough, there have been differences in the interpretation.

It is noteworthy that there could be instances when a case falling within the purview of the Regulation is dismissed without prejudice on procedural issues or considered unfiled on the basis of a waiver of the case. In these instances, the effect is as if there is no filed or ongoing lawsuit. However, in this context, the procedural dismissal of the case constitutes a legal obstacle for the recognition of the foreign divorce decision pursuant to Article 9(6) of the Regulation. To our knowledge, this is not appropriate and creates an ambiguous situation. Regulations should be made in accordance with the hierarchy of norms. Thus, the lack of legal regulation on this subject should be corrected.

Another issue that should be discussed is that cases filed for the recognition of a divorce or a foreign divorce decision in Turkey is also assessed within the scope of Article 9(6) of the Regulation. In this context, the divorce lawsuit filed in Turkey related to the decision rendered by the judicial or administrative authorities of the foreign country and still continuing or has been dismissed, should not prevent the recognition of the foreign divorce decision and registration in the civil registry in accordance with Article 27/A of the CRSA.

It should be stated briefly that the presence of a divorce case filed in Turkey that is still ongoing or dismissed does not prevent the request for the recognition of the divorce decisions given by foreign courts within the scope of International Private and Procedural Law (IPPL) when applied to the authorized Turkish courts. It will be a contradiction that the application to be made within the scope of the CRSA regulation, which was made in order to enable the recognition of decisions more easily was due to the fact that there were still pending and dismissed divorce cases in Turkey.

As explained in our study, if there was a divorce case filed in foreign courts, Turkish courts do not have international jurisdiction over the same case. However, even if there was an application for divorce to the administrative authorities of a foreign country, the divorce case could be filed in authorized Turkish courts. In case of divorce of the parties by the decision of a foreign administrative authority, the presence of an ongoing lawsuit in Turkish courts should not prevent the foreign decision and its legal consequences from taking effect. In this case, there is a possibility for conflicting decisions. To our knowledge, it is not true that the presence of a divorce case that was filed in Turkey and is still pending serves as an obstacle for the easy recognition of foreign administrative divorce decisions.

Furthermore, even if there was a divorce case rejected by the Turkish courts, it is possible to file a divorce case again based on another reason, or it is possible to decide to divorce upon request if common life cannot be re-established within 3 years after the dismissal of the divorce case. It would not be appropriate if the presence of a dismissed divorce case in Turkish courts would constitute an obstacle for the application to be made within the framework of Article 27/A of the CRSA because the divorce case filed in foreign courts and the divorce case filed in Turkish courts could have different grounds. In addition, if common life could not be re-established within 3 years after the divorce case dismissed in Turkish courts, even for the same reason, divorce could be decided upon request. When common life cannot be re-established after 3 years since the dismissal of the divorce case filed in Turkish courts, the logic of not being able to request the registration of the foreign divorce decision in the civil register is not clear.

The last point to be discussed is that it would be inaccurate to assess a dismissed recognition request within this scope. If the request for recognition was made to the authorized court before applying to the foreign authority's decision within the scope of CRSA, and the request for recognition within the scope of IPPL was not accepted and was dismissed, the acceptance that the foreign administrative decision could not be registered in the civil registry under the CRSA undermines the uniformity in practice. In conclusion, the relevant article of the Regulation could be subject to criticism in many respects.

Yabancı Ülkelerin Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Boşanma Kararlarının Nüfus Hizmetleri Kanunu m.27/A Çerçevesinde Tanınması İçin Öngörülen “Kararla İlgili Türkiye’de Açılmış ve Halen Devam Eden veya Reddedilmiş Dava Bulunmaması Şartı”nın Değerlendirilmesi

I. Giriş

Milletlerarası ilişkilerin artışı, milletlerarası özel hukuk açısından boşanma ile ilgili konulara önem kazandırmaktadır¹. Bu kapsamda uygulamada en fazla karşılaşılan sorun, yabancı ülke yetkili makamları tarafından verilen boşanma kararlarının hukuki sonuç doğurması yönünde ileri sürülen taleplerle ortaya çıkmaktadır. Yabancı ülkenin yetkili makamı tarafından verilen boşanma kararlarının, diğer bir ifadeyle yabancı boşanma kararlarının hukuki sonuçlarının kabulü birçok açıdan ehemmiyet arz etmektedir.

Yabancı boşanma kararının hukuki sonuçları kabul edilmediğinde boşanma kararının verildiği ve bu kararın hukuki sonuçlarının kabul edildiği ülkelerde taraflar boşanmış kabul edilecekken, kararın hukuki sonuçlarının kabul edilmediği ülkelerde taraflar evli kabul edileceğinden total evlilikler ortaya çıkacaktır². Boşanma kararının hukuki sonuçlarının kabulü kişisel ilişkilerin istikrarı açısından büyük bir öneme sahip olup tarafların evli görünmeleri birçok problemi beraberinde getirecektir. Örneğin, yabancı boşanma kararlarının hukuki sonuçları kabul edilmediğinde yeniden evlenme, mal rejimi tasfiyesi, soy bağı ile ilgili meseleler, soy isim ile ilgili meseleler, nafaka tahsili, velayet ve velayet hakkına bağlı işlemlerin gerçekleştirilmesi gibi konularda sorunlar yaşanabilecektir. Aynı zamanda boşanma kararının hukuki sonuçlarının kabulü ilgilinin sosyal yardımlardan yararlanabilmesi için de gerekli olabilecektir³. Yabancı boşanma kararlarının hukuki sonuç doğurması bu kararların tanınmasına ve tenfizine bağlıdır. Ancak çalışmamızda sadece tanıma ele alınacaktır.

Türk hukukunda yabancı boşanma kararlarının tanınması için belirli şartlar aranmakta olup bu şartlar kararı veren makama göre değişmektedir. Zira ülkelerin hukuk sistemleri birbirinden farklılık arz ettiğinden, boşanmaya karar verme konusunda farklı makamların yetkilendirilmiş olduğunu görmekteyiz. Yabancı ülke hukuklarının birçoğunda boşanma kararı verme yetkisi yalnızca adli makamlara verilmemiş bu

1 Ata Sakmar, *Devletler Hususi Hukukunda Boşanma* (İstanbul Üniversitesi Yayını 1976) 1.

2 John Murphy, *International Dimensions In Family Law* (1st edn, Manchester University Press 2005) 127; Jonathan Hill and Máire Ní Shúilleabháin, *Clarkson & Hill's Conflict Of Laws* (5th edn, Oxford University Press 2016) 431; David McClean and Verónica Ruiz Abou-Nigm (originally by: the late J.H.C.Morris), *The Conflict Of Laws* (9th edn, Sweet & Maxwell 2016) 325.

3 Murphy (n 2) 121. Yabancı boşanma kararının hukuki sonuçlarının kabulünün birçok avantajı bulunmasına rağmen, kişilerin gerçek bağlarının olmadığı ülkelerde kolay şekilde elde ettikleri boşanma kararının tanınmasının uygun görülmeceğini de belirtmek gerekmektedir (Murphy (n 2) 127). Bu kapsamda yabancı boşanma kararlarının tanınmasına ilişkin kabul edilecek düzenlemelerde, yabancı kararların serbest ve kolay bir şekilde tanınması ile yabancı kararların tanınmasında aşırı kısıtlayıcı olma arasında uygun bir denge kurulmasına özen gösterilmelidir (Murphy (n 2) 127; Hill and Shúilleabháin (n 2) 431).

konuda idari makamlar da yetkilendirilmiştir⁴. İdari makamların yetkilendirilmesinde, bu yöntemin basit, esnek, hızlı, ucuz, daha az stres oluşturması gibi özellikleri etkili olmuştur⁵. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tesciline Yönelik Açıklama'da (YKTY Açıklama)⁶ Belarus, Brezilya, Cibuti, Çin Halk Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Fransa, Güney Sudan, Gürcistan, İspanya, İtalya, Japonya, Kazakistan, Kolombiya, Letonya, Malta, Mısır, Moğolistan, Moldova, Norveç, Oman, Özbekistan, Portekiz, Romanya, Rusya, Tacikistan, Tanzanya, Tayland, Tayvan, Türkmenistan, Ukrayna, Yunanistan'da boşanma kararının idari makamlar tarafından verilebildiği belirtilmiştir. Ülkelerde idari makam kararıyla boşanmanın gerçekleştirilebilmesi için farklı şartlar da öngörülebilmektedir. Örneğin, Romanya'da idari makam kararıyla boşanma için tarafların küçük çocuklarının bulunmaması gerekli görülmeğe yken⁷, Letonya'da küçük çocuğu olan tarafların idari makam kararıyla boşanmaları mümkündür⁸. Boşanma bazı ülkelerde ise herhangi bir makam kararı gerekmeksizin gerçekleştirilebilmektedir⁹.

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK)¹⁰ ile yalnızca yabancı ülke mahkemelerinden verilen kararların tanınması mümkün olduğundan, kural olarak, MÖHUK'a göre idari makamlar tarafından verilen yabancı boşanma kararları tanınmamaktadır. Bu sebeple yabancı idari makamlarca verilen boşanma kararlarının tanınmamasının ortaya çıkardığı olumsuzluğu bertaraf etmek amacıyla milletlerarası sözleşmeler ile Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus

- 4 İdari makam kararıyla boşanma imkânı tanınan ülkelerde de, mahkemelerin boşanma konusunda yetkilerinin devam ettiği hakkında bkz. Margaret Ryznar and Angélique Devaux, 'Voilà! Taking the Judge Out Of Divorce' (2018) 42 (1) Seattle University Law Review 161, 162.
- 5 Oana Voica Nagy, 'The Marriage Dissolution On Administrative Way, Aspects Of Comparative Law' (2014) 1 (73) Revista Academiei Fortelor Terestre Nr 31, 35.
- 6 İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 08.03.2018 tarihinde Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Tesciline Yönelik Açıklama yayımlanmıştır. Bkz. <http://www.sakaryabarasu.org.tr/uploads/wo_492895b130adaa099b1bd7afd0ad4f.pdf> Erişim Tarihi 12 Eylül 2021. Belirttiğimiz açıklama 25.03.2020 tarihinde NHK'nın 27/A maddesinde yapılan değişiklik üzerine 05.05.2020 tarihinde güncellenmiştir. Bkz. <https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/talimat/nufusislemeleri/07052020-Yabancı_ülke_Adli_veya_idari_Makamlarınca_verilen_Kararların_Tescili2020_2.pdf> Erişim Tarihi 11 Eylül 2021. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne uygulamanın yürütülmesi ve başvuruların yerine getirilmesinde güncellenen açıklama doğrultusunda işlem yapılması gerektiği belirtilmiştir. İlgili açıklama çalışmamızda kısaca "YKTY Açıklama" şeklinde anılacaktır.
- 7 Viorica-Mihaela Frîntu and Elena-Roxana Gherghe, 'Divorce Through the Spouses' Agreement by Administrative Method or Notarial Procedure' in Vladimir Marascu-Klein (ed), *Advances in Fiscal, Political And Law Science* (Proceedings of the 2nd International Conference on Economics, Political and Law Science (EPLS '13) Brasov Romania, June 1-3, 2013) 185, 185; Nagy (n 5) 31, 33. Bu yöntemle gerçekleştirilen boşanma hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Frîntu and Gherghe (n 7) 185-190.
- 8 Wendy Kennett, 'It's Arbitration, But Not as We Know It: Reflections on Family Law Dispute Resolution' (2016) 30 (1) International Journal Of Law, Policy And Family 1, 6.
- 9 Talak ve get ile boşanmalar, herhangi bir makam kararı gerekmeksizin gerçekleştirilen boşanmalara örnek gösterilebilir (McClean and Abou-Nigm Ruiz (n 2) 332). İslam hukukunda erkeğin tek taraflı beyanıyla boşanma talak olarak adlandırılmaktadır (Lynn D Wardle, 'International Marriage and Divorce Regulation and Recognition: A Survey' (1995) 29 (3) Family Law Quarterly 497, 512; Murphy (n 2) 136-137; McClean and Abou-Nigm Ruiz (n 2) 332). Get ise yahudi hukukunda erkeğin karısına tanıklar önünde boşanma belgesini vermesiyle gerçekleştirilen boşanmadır (McClean and Abou-Nigm Ruiz (n 2) 332). Bu kapsamda şu hususa da değinmek gerekir ki, bu tür boşanmaların tanınması cinsiyet eşitliği ilkesine aykırı görülebilmektedir (Ryznar and Devaux (n 4) 161, 178).
- 10 Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5718, Kabul Tarihi: 27.11.2007, RG 12.12.2007/26728.

Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge'de¹¹ yer alan düzenlemelerden hareket edilmekteydi. Bu düzenlemelere bir de Nüfus Hizmetleri Kanunu (NHK) 27/A maddesi ile Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik¹² dâhil edilmiştir. Türk hukukunda, 29 Nisan 2017 tarihinde 30052 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 690 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'na 27'nci maddesinden sonra gelmek üzere 27/A maddesi eklenmiştir. KHK ile yapılan değişiklik 08.03.2018 tarihinde 30354 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7077 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun ile aynen kabul edilmiştir. 7 Şubat 2018 tarihinde 30325 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik ile maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar tespit edilmiştir.

Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 27/A maddesine göre, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen boşanma kararları bizzat veya vekilleri aracılığıyla tarafların birlikte veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması¹³, verildiği devlet kanunlarına göre konusunda yetkili adli veya idari makam tarafından verilmiş olması, usulen kesinleşmiş olması ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması şartlarıyla nüfus kütüğüne tescil edilerek tanınabilmektedir. Bu şartlara ek olarak Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 9(6)'uncu maddesinde, "kararla ilgili Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunmaması şartı" aranmaktadır. Çalışmada önce genel olarak boşanma kararlarının NHK çerçevesinde tanınmasına ilişkin genel bilgi verilecek ve akabinde yabancı ülke adli veya idari makamları tarafından verilen kararlar ilgili, Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunmaması şartı incelenecektir.

II. Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'da tanımayla ilgili düzenleme, Kanun'un 58'inci maddesinde yer almaktadır. İleride değinileceği üzere kural olarak MÖHUK çerçevesinde yalnızca mahkeme kararlarının tanınması

11 Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge <<https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/yonerge/MaviKartlılarKutuguveNufusOlaylarininTutulmasiYonergesi.pdf>> Erişim Tarihi 29 Eylül 2021.

12 Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelik, RG 07.02.2018/30325.

13 Düzenlemeye 25.03.2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un 28'inci maddesiyle, "birlikte" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması hâlinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına" ibaresi eklenmiştir.

mümkün olduğundan, doktrinde de, tanınmanın, kesinleşmiş mahkeme kararları esas alınarak tanımlandığını görmekteyiz¹⁴. Bu kapsamda tanıma, doktrinde, yabancı kararın kesin hüküm etkisinin kararın verildiği ülke dışında kabul edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır¹⁵. Taraf olduğumuz bazı milletlerarası sözleşmeler¹⁶, Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 27/A maddesi, Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 30(2) maddesi¹⁷ ile Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge'de yer alan düzenlemeler yabancı idari makam kararlarının da ülkemizde hukuki sonuç doğurmasını mümkün kılmaktadır¹⁸. Doktrinde bir görüşe göre, Türk hukukunda mevcut düzenlemelerin tümü dikkate alındığında, tanınmanın geniş tanımıyla kabul gördüğü savunulmaktadır¹⁹. Türk hukukunda özel kanun ya da taraf olduğumuz bazı milletlerarası sözleşmelerle yabancı idari makam kararlarının hukuki sonuçlarının kabulünün mümkün olması nedeniyle, tanınmanın, sadece yabancı mahkeme kararları esas alınarak tanımlanması halinde yapılan tanım eksik kalacaktır. Kanaatimizce tanıma, yabancı ülke yetkili adli ya da idari makam kararlarının hukuki etkilerinin ülkemizde kabul edilmesi şeklinde tanımlanmalıdır²⁰. Bu bağlamda

- 14 Aynı yönde bkz. Fügen Sargın and Rifat Erten, 'MÖHUK Hükümleri Dairesinde Tanınmanın Hukuki Niteliği, Usulü ve Karşılaşılan Bazı Sorunlar: "Yeni Bir Düzenleme Yapma Gereği"' (2014) 3 (2) UTİDER 37, 46; Lale Ayhan İzmirli, 'Nüfus Hizmetleri Kanunu Madde 27/A Çerçevesinde Yabancı Ülkelerde Verilen Boşanma Kararlarının İdari Yoldan Tanınması' (2018) XXII (4) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 67, 73.
- 15 Tuğrul Arat, 'Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi' (1964) XXI (1-4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 421, 437; Ata Sakmar, *Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları* (İstanbul Fakülterle Matbaası 1982) 150; Işıl Özbakan, *Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (Kazancı Hukuk Yayınları 1987) 18; Şeref Ertaş, 'Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi' (1987) 3 (1-4) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Kudret AYİTER'e Armağan 365, 377; Bilgin Tiryakioğlu, *Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi* (1st edn, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını 1996) 15; Cemile Demir Gökyayla, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni* (1st edn, Seçkin 2001) 56; Pelin Güven, *Tanıma-Tenfiz* (1st edn, Yetkin 2013) 23; Ayhan Dolunay, *Türk Hukukunda ve Kıbrıs Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (1st edn, On İki Levha 2015) 27; Uğur Tütüncübaşı, 'Yabancı Kararların Türk Hukukunda Tanınması Konusunda 690 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Düzenlenen Yenilikler' (2017) 19 (2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 103, 106; Ebru Şensöz Malkoç, *Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması* (1st edn, On İki Levha 2017) 15; Ergin Nomer, *Milletlerarası Usul Hukuku* (2th edn, Beta 2018) 171; Feriha Bilge Tanribilir, 'Türk Hukukunda Yabancı Makamlarca Verilen Boşanma Kararlarının Tanınmasına İlişkin Gelişmeler' in Vahit Doğan, Lale Ayhan İzmirli and Alper Çağrı Yılmaz (eds), *Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Meseleler* (Savaş 2019) 375, 376; Hacı Can and Ekin Tuna, *Milletlerarası Usul Hukuku* (2th edn, Adalet 2019) 253-254; Işıl Özkan and Uğur Tütüncübaşı, *Uluslararası Usul Hukuku* (2th edn, Adalet 2020) 172; Nuray Ekşi, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (2th edn, Beta 2020) 5; Ahmet Cemal Ruhi, *Türk Hukukunda Yabancı Boşanma İlamlarının Tanınması ve Tenfizi* (1st edn, On İki Levha 2020) 112; Gülören Tekinalp, *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları* (13th edn, Vedat 2020) 427; Ziya Akıncı, *Milletlerarası Özel Hukuk* (1st edn, Vedat 2020) 187; Aysel Çelikel and B Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk* (17th edn, Beta 2021) 713; Cemal Şanlı, Emre Esen and İnci Ataman Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk* (9th edn, Beta 2021) 623; Vahit Doğan, *Milletlerarası Özel Hukuk* (7th edn, Savaş 2021) 112; Gülin Güngör, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku* (1st edn, Yetkin 2021) 289.
- 16 Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme'nin 1'inci maddesi (RG 11.01.1973/14418); Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınmasına ve Tenfizine İlişkin Sözleşme'nin 1'inci maddesi (RG 16.02.1983/17961); Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Sözleşme'nin 19'uncu maddesi (RG 22.05.2016/29719); Çocukların Velayetine İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizi ile Çocukların Velayetinin Yeniden Tesisine İlişkin Sözleşme'nin 1(b)'inci maddesi (RG 02.11.1999/23864); Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yöntünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Sözleşme'nin 5'inci maddesi (RG 22.05.2016/29719); Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme'nin 23'üncü maddesi (RG 20.01.2004/25352) çerçevesinde yabancı idari makam kararlarının tanınması mümkün olmaktadır.
- 17 Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 30(2)'uncu maddesinde, "Evlât edinme olaylarına ilişkin yabancı adli veya idari makamlarca verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye'de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz veya tanıma kararı verilmesine bağlıdır" düzenlemesi yapılmıştır.
- 18 Bazı ülke hukuklarında mahkemeden alınmayan boşanma kararlarının tanınmadığı hakkında bkz. Wardle (n 9) 497, 513.
- 19 Sargın and Erten (n 14) 37, 48.
- 20 Aynı yönde bkz. Sargın and Erten (n 14) 37, 46-52; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 73.

yabancı kararın ülkede etkisinin kapsamının tespiti de önem taşımaktadır. Yabancı karara tanıma ülkesinde verilecek etki konusunda doktrinde farklı yaklaşımlar ileri sürülmektedir²¹. Genel bir ifadeyle yabancı karara Türk hukukunda aynı nitelikteki veya benzer nitelikteki kararlara tanınan hukuki etkiden daha fazla bir etki tanınması da mümkün olmamalıdır²².

Tanıma başlığını taşıyan MÖHUK'un 58'inci maddesinde, “(1) Yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilâmın tenfiz²³ şartlarını taşıdığıının mahkemeye tespitine bağlıdır. Tanımda 54'üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz” şeklinde düzenleme yapılmıştır. Yabancı ilâmın tenfiz şartlarına MÖHUK'un 54'üncü maddesinde yer verilmiştir. Buna göre, “(1)(a) Türkiye Cumhuriyeti ile ilâmın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmların tenfizi mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiilî uygulamanın bulunması, (b) İlâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmesi şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması, (c) Hükümün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması, (ç) O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması” gerekmektedir. MÖHUK'ta yabancı kararın tanınması için gerekli şartlar karşılıklılık şartı dışında tenfiz şartları ile aynıdır²⁴.

21 Ayrıntılı bilgi için bkz. Sirko Harder, ‘The Effects Of Recognized Foreign Judgments In Civil And Commercial Matters’ (2013) 62 (2) International and Comparative Law Quarterly 441, 441-461. Yabancı kararın etkilerinin kabulü konusunda, minimum etki yaklaşımı ya da maksimum etki yaklaşımı şeklinde teorik temellere dayanılabilmektedir (ibid 443).

22 Sakmar (n 15) 182; Ertaş (n 15) 365, 369-370; Tiryakioğlu (n 15) 64; Uğur Tüttüncübaşı, *Yabancı Çekişmesiz Yargı Kararlarının Türk Hukukunda Tanınması* (1st edn, Adalet 2014) 111; Ayhan İzmirlî (n 14) 67, 73; Nomer (n 15) 172; Doğan (n 15) 112.

23 Tenfiz, yabancı mahkeme kararının icrai etkilerinin kabulü için alınması gerekli görülen karardır (Arat (n 15) 421, 483; Sakmar (n 15) 144; Özbakan (n 15) 30; Ertaş (n 15) 365, 379; Tiryakioğlu (n 15) 15; Demir Gökyayla (n 15) 39; Güven (n 15) 27; Tüttüncübaşı (n 22) 105-106; Şensöz Malkoç (n 15) 36; Nomer (n 15) 175; Tanrıbilir (n 15) 375, 376; Can and Tuna (n 15) 258; Özkan and Tüttüncübaşı (n 15) 172; Ekşi (n 15) 5; Akıncı (n 15) 185-186; Çelikel and Erdem (n 15) 713; Şanlı, Esen and Ataman Fıganmeşe (n 15) 624-625; Doğan (n 15) 113; Güngör (n 15) 272). Ayrıca belirtmek gerekir ki, tenfiz kararıyla, ilgili karar tanınmış da olmaktadır.

24 Karşılıklılık şartı birçok ülke hukukunda aranmamaktadır. Şartın kaldırılmış olduğu ülkeler için bkz. Beligh Elbalti, ‘Reciprocity and the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments: A Lot of Bark but not Much Bite’ (2017) 13 (1) Journal of Private International Law 184, 187-188. İlgili şartı uygulamayı muhafaza eden ülkelerin tespiti için ise bkz. ibid 188-189. Şu hususu da ifade etmek gerekir ki, MÖHUK'un 50'nci maddesinde, yabancı kararın tenfize hükmedilebilmesi için ek şartlar da gerekli görülmüştür. MÖHUK'un 50'nci maddesinde, “tenfiz kararı” başlığıyla “Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye’de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır” şeklinde düzenleme yer almaktadır. Tenfiz için, MÖHUK'un 50'nci maddesinde öngörülen şartların, yabancı kararın tanınmasına karar verilebilmesi için de gerekli görüldüğü doktrinde genel kabul görmektedir (Tiryakioğlu (n 15) 34; Güven (n 15) 24; Tüttüncübaşı (n 22) 127; Dolunay (n 15) 62-63; Sargın and Erten (n 14) 37, 79; Şensöz Malkoç (n 15) 259; Tanrıbilir (n 15) 375, 377; Can and Tuna (n 15) 268; Ekşi (n 15) 117; Ruhi (n 15) 50; Özkan and Tüttüncübaşı (n 15) 176; Şanlı, Esen and Ataman Fıganmeşe (n 15) 628; Doğan (n 15) 116; Duygu Kaynakçıoğlu, *Evliliğin Sona Ermesine İlişkin Yabancı Adli ve İdari Kararların Nüfus Kütüğüne Doğrudan Tesclî* (1st edn, Seçkin 2021) 34-35).

Ayrıca belirtmek gerekir ki, tanınması talep edilen karar yalnızca kanunda öngörülen şartlar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Kararın esasına ilişkin bir inceleme yapılmamaktadır. Yabancı kararda yer alan maddi ve hukuki tespitler incelenmemektedir. Bu kapsamda revizyon yasağı kabul edilmektedir²⁵. Böylece yabancı kararda maddi ve hukuki tespitler hakkında yapılmış hatalar yabancı kararın tanınmasına kural olarak etki etmemektedir.

Türk hukukunda, taraf olduğumuz bazı milletlerarası sözleşmelerde yabancı kararların tanınmasıyla ilgili hükümler mevcuttur. Sözleşmelerde yer alan düzenlemeler çerçevesinde yabancı adli ya da idari boşanma kararlarının tanınması mümkün olabilmektedir. MÖHUK'un 1'inci maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümlerinin saklı olduğu düzenlenmiştir. Taraf olunan sözleşmelerde konuyla ilgili düzenleme bulunması halinde, ilk olarak MÖHUK'un 1'inci maddesi uyarınca sözleşme hükümlerinin dikkate alınması gerekmektedir²⁶. Burada şu hususun belirtilmesinde de fayda bulunmaktadır ki, taraf olduğumuz bazı sözleşmeler çerçevesinde yabancı boşanma kararlarının kolay bir şekilde tanınabilmesi mümkündür²⁷.

Yabancı adli ya da idari boşanma kararları, Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge kapsamında da dava açılması gerekmeksizin kolay şekilde tanınabilmektedir²⁸. Mavi Kartlılarla ilgili düzenleme Türk Vatandaşlık Kanunu'nda (TVK)²⁹ yer almaktadır. TVK'nın 28(1)'inci maddesine göre, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve üçüncü dereceye kadar olan altsoyları, TVK'nın 28'inci maddesinde belirtilen istisnalar dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam etmektedir. TVK'nın 28'inci maddesi kapsamında bulunan kişilere, talepleri halinde bu maddede belirtilen haklardan faydalanabileceklerini gösteren Mavi Kart

25 Ertaş (n 15) 365, 371; Demir Gökyayla (n 15) 74-77; Güven (n 15) 81; Dolunay (n 15) 106; Zeynep Derya Tarman, 'Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bazı Tespitler' (2017) 37 (2) MHB 798, 800; Şensöz Malkoç (n 15) 384; Nomer (n 15) 185; Can and Tuna (n 15) 267; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 210; Akıncı (n 15) 194-196; Çelikel and Erdem (n 15) 723-724; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 15) 632; Doğan (n 15) 116; Güngör (n 15) 276-277.

26 İngiltere'de aynı yönde uygulama hakkında bkz. McClean and Abou-Nigm Ruiz (n 2) 326-328. Fransa'da aynı yönde uygulama hakkında bkz. Peter E. Herzog, *Civil Procedure in France* (Springer 1967) 587; Thomas E Carbonneau, 'The French Exequatur Proceeding: The Exorbitant Jurisdictional Rules of Articles 14 and 15 (Code Civil) as Obstacles to the Enforcement of Foreign Judgments in France' (1979) 2 (2) Hastings International and Comparative Law Review 307, 309.

27 Örneğin, Irak vatandaşlarının kişisel hâllerine ilişkin Irak mahkemelerinden aldıkları kararlar doğrudan tanınabilmektedir (RG 02.08.1992/21303; ayrıca bkz. <<https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/ikili.html>> Erişim Tarihi 12 Eylül 2021; Şensöz Malkoç (n 15) 142; Ekşi (n 15) 3). Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Arasında Hukuki ve Adli İşbirliğine İlişkin Sözleşme'nin 84'üncü maddesinde, "bizzat kendi vatandaşlarının ahval-i şahsiyesini ilgilendiren sorunlarda âkit taraflardan birinin kesinleşmiş adli kararları diğer tarafın ülkesinde tanınır ve hiçbir tanıma usulüne tâbi olmaksızın hüküm ifade eder" düzenlemesi yer almaktadır.

28 Düzenlemenin eleştirisi için bkz. Burak Huysal, 'Nüfus Hizmetleri Kanunu Kapsamında Yabancı Boşanma Kararlarının Doğrudan Tescili' (2017) 37 (2) MHB 473, 478; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 100, dn. 121; Çelikel and Erdem (n 15) 806; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 15) 754, dn. 604; Doğan (n 15) 155. Aksi yönde, düzenlemenin idari bir pratik amaca hizmet ettiği hakkında bkz. Can and Tuna (n 15) 257-258.

29 Türk Vatandaşlık Kanunu, Kanun Numarası: 5901, Kabul Tarihi: 29.05.2009, RG 06.04.2010/27544.

düzenlenmektedir³⁰. Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge kapsamında mavi karta sahip kişiler hakkında verilen yabancı boşanma kararı, mavi kartlılarla evli Türk vatandaşları ile mavi kartlılarla evli yabancılar bakımından da ilgili kütüklere kaydedilerek tanınabilmektedir³¹. Ayrıca mavi karta sahip kişiler hakkında verilen boşanma kararlarının tanınabilmesi açısından, kararın yabancı mahkemeden ya da idari makamdan verilmesinin farkı bulunmamaktadır. Bu kapsamda tanınan kararların ayrıca MÖHUK uyarınca tanıma veya tenfizi de gerekli değildir³².

İleriki konularda ayrıntılı şekilde inceleneceği üzere, yabancı adli ya da idari boşanma kararlarının Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 27/A maddesi uyarınca usulüne uygun başvuru sonucu komisyon kararıyla nüfus kütüğüne tescil edilerek kolay şekilde tanınması imkânı da mevcuttur³³.

III. Nüfus Hizmetleri Kanunu Çerçevesinde Yabancı Boşanma Kararlarının Tanınması

Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 27/A(1) maddesine göre³⁴, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca boşanmaya ilişkin verilen kararlar, bizzat veya vekilleri aracılığıyla tarafların birlikte veya taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması hâlinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvurması, verildiği devlet kanunlarına göre konusunda yetkili adli veya idari makam tarafından verilmiş

30 TVK'nın 28(6)'nci maddesinde, “*Bu madde kapsamında bulunan kişilere, talepleri hâlinde bu maddede belirtilen haklardan faydalanabileceklerini gösteren Mavi Kart düzenleneceği, bu kartın, 21.02.1963 tarihli ve 210 sayılı Değerli Kağıtlar Kanunu kapsamında olduğu*” belirtilmiştir.

31 Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge'nin 17'nci maddesinde, “(1) *Boşanma kararlarının nüfus müdürlüklerine intikal etmesi hâlinde; a) Her iki kişi de Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı ise boşanma, kayıtlarına işlenir b) Eşlerden biri Mavi Kartlılar Kütüğünde, diğeri aile kütüklerinde kayıtlı ise, boşanma her iki kütüğe usulüne uygun olarak tescil edilir c) Eşlerden biri Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı diğeri yabancılar kütüğünde kayıtlı ise boşanma her iki kütüğe de tescil edilir ç) Eşlerden biri yabancı ise boşanma, Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı kişinin kaydına işlenir*” düzenlemesi yer almaktadır.

32 Yönerge'nin 10(3)'üncü maddesinde, “*Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı kişilerin vatandaşı oldukları ülke makamlarından almış oldukları karar ve idari belgeler usulüne göre tasdik edilmiş ve onaylanmış ise, bu karar ve idari belgelerin ayrıca 27.11.2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun hükümleri uyarınca tanınması veya tenfizinin istenmeyeceği*” açıkça düzenlenmiştir.

33 Birçok ülkede yabancı boşanma kararları kolay şekilde tanınabilmektedir. Örneğin, 2008 Alman Aile İşleri ve Çekişmesiz Yargı Muhakeme Usulü Kanunu (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit) (FamFG 2008) s 107(1) <<https://www.gesetze-im-internet.de/famfg>> Erişim Tarihi 14 Eylül 2021, çerçevesinde yabancı boşanma kararlarının tanınması Eyalet Adalet İdaresinin tanıma şartlarının bulunduğunu tespiti ile mümkün olmaktadır, karar her iki eşin vatandaşlığında buldukları devletin mahkeme ya da idari makamları tarafından verilmiş ise tanıma Eyalet İdaresinin tespitine bağlı olmadan doğrudan tanınmaktadır. Fransız hukukunda ise kişisel hâle ilişkin konularla ilgili yabancı kararlar Fransa'da kesin hüküm etkisine sahip kabul edilmekte, bu kapsamda doğrudan tanıma gündeme gelmektedir. Böylece ülkede yabancı boşanma kararlarının mahkemeye başvurularak karar alınması gerekmeksizin hukuki sonuç doğurması kabul edilmektedir (Herzog (n 27) 587; Carboneau (n 27) 307, 309).

34 Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 27/A maddesiyle yapılan düzenlemenin hukuki niteliği hakkında doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bu kapsamda mahkemeleri devre dışı bırakan özel bir doğrudan tescil hükmü (Huysal (n 28) 473, 483; Can and Tuna (n 15) 256; Kaynakçıoğlu (n 24) 88; Güngör (n 15) 292-293); doğrudan tanıma (Şensöz Malkoç (n 15) 128; Ekşi (n 15) 35); MÖHUK'ta öngörülen sistem dışında tanıma (Rıfat Erten, *Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi (MÖHUK m.41)* (1st edn, Yetkin 2017) 194); idari tanıma (Doğan (n 15) 152; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 85; Sercan Ecemiş, ‘MÖHUK Dışında Düzenlenen Tanıma ve Tenfiz Kuralları’ (2020) 22 (1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 357, 381) şeklinde farklı hukuki nitelendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca yalnızca tanıma nitelendirmesi için bkz. Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 229-230; Çelikel and Erdem (n 15) 803.

olması, usulen kesinleşmiş olması ve Türk kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması şartlarıyla nüfus kütüğüne tescil edilecektir.

Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 27/A(2) maddesi çerçevesinde, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tesciline ilişkin başvuruların yurt dışından ya da yurt içinden yapılabilmesi mümkündür. Nüfus kütüğüne yapılacak tescil işlemlerinde, yurt dışında kararın verildiği ülkedeki dış temsilcilikler, yurt içinde ise Bakanlık tarafından belirlenen nüfus müdürlükleri yetkilendirilmiştir.

Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 4(ç)'üncü maddesinde, dış temsilcilik, Türkiye Cumhuriyeti'nin kararın verildiği yabancı ülkelerde bulunan büyükelçiliği, başkonsoloslugu veya konsolosluk ajanlığı olarak belirtilmiştir. Bu kapsamda yabancı boşanma kararlarının tanınması için başvurular, kararın verildiği yabancı ülkelerde bulunan, Türkiye Cumhuriyeti'nin büyükelçiliği, başkonsoloslugu veya konsolosluk ajanlığına yapılabilecektir.

Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesine göre, yurt içinden yapılacak başvurular ise taraflardan birinin yerleşim yeri il müdürlüğüne yapılacaktır. Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayanlar ise belirlenen il müdürlüklerinden birine başvuruda bulunabileceklerdir. İlgilinin Türkiye'de yerleşim yeri yoksa başvuru Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Kahramanmaraş, Samsun, Siirt, Sivas, Trabzon, Şanlıurfa ve Van il müdürlüklerinden birine yapılabilecektir. Bu kapsamda yerleşim yeri Türkiye'de bulunanlar ile Türkiye'de bulunmayanlar bakımından başvuru yapılabilecek makamın farklı şekilde düzenlendiğini görmekteyiz. Bu düzenlemeyle yurt dışında yaşayan vatandaşlara kolaylık sağlamak amaçlanmasına rağmen, yerleşim yeri yurt içinde bulunanlar bakımından başvuru makamına ayrıntılı şekilde yer verilmesi uygun olmamıştır³⁵.

Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 27/A(3) maddesine göre, bu Kanun'da belirtilen şartlar yerine getirilmediği gerekçesiyle tescil talebi reddedilen kararların Türkiye'de tanınması, MÖHUK uyarınca yapılacaktır. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 11'inci maddesinde de, yabancı ülke yetkili adli veya idari makamlarınca verilen kararların tesciline ilişkin başvurunun komisyonca reddedilmesi halinde MÖHUK uyarınca, yetkili aile mahkemelerine kararın tanınması veya tenfizi için dava açılabilmesi düzenlemesine yer verilmiştir.

İlgili düzenlemeler çerçevesinde, NHK'nın 27/A maddesinde yapılan düzenlemeyle kararların daha kolay şekilde tanınması imkânının, dava açarak tanıma talebinde

35 Tanrıbilir (n 15) 375, 379 dn. 6.

bulunmaya engel teşkil edip etmeyeceği konusu tereddüde neden olmaktadır. Doktrinde bir görüşe göre, MÖHUK'a göre tanıma talebi ile NHK kapsamında kararın nüfus kütüğüne tescili talebi birbirinden bağımsız olup taraflar yabancı boşanma kararının tanınması için istedikleri yola başvurabileceklerdir³⁶. Yine aynı yöndeki görüşe göre, NHK kapsamında başvuru MÖHUK'a göre öncelikle başvurulması gereken bir yol olmayıp, kararda nafaka, velayet, şahsi ilişki gibi hükümler mevcut olabileceğinden özellikle bu durumlarda tarafları nüfus müdürlüğüne başvurmaya zorlama Anayasa ve taraf olduğumuz insan hakları sözleşmelerine aykırılık teşkil edecektir³⁷. Diğer bir görüşe göre ise, nüfus kütüğüne tescil talebiyle yabancı kararın Türkiye'de sonuç doğurması imkânı mevcut iken mahkemeden tanıma talebinde bulunmak bakımından hukuki yarar bulunmamaktadır³⁸. Bu kapsamda, dava dışı bir yolla hakkın elde edilmesinin mümkün olmaması halinde dava açmakta hukuki yararın mevcut olduğu savunulmaktadır³⁹.

Uygulamada konuyla ilgili verilen kararlar da bu konudaki tereddütleri ortadan kaldıracak nitelikte değildir. Konuyla ilgili kararlardan, tarafların NHK'nın 27/A maddesi çerçevesinde, yabancı boşanma kararının tanınması için birlikte başvuru imkânı bulunduğu takdirde mahkemeye başvurarak kararın tanınmasını talep edemeyecekleri anlaşılmaktadır. Şöyle ki, ilk derece mahkemesinin NHK'nın 27/A maddesinde yer alan düzenlemeye göre nüfus müdürlüğünün talebi reddettiği belgelendirilmedikçe yabancı boşanma kararının tanınması için mahkemede dava açmakta hukuki yarar bulunmadığı yönünde verdiği bir karara karşı, Bölge Adliye Mahkemesi, taraflardan birinin başvurusuyla tescil işlemini gerçekleştirmesi mümkün olmadığından dava açmakta hukuki yararın bulunduğu sonucuna varmıştır⁴⁰. Yine bir ilk derece mahkemesinin, yabancı boşanma kararının tanınması için açılan davada NHK'nın 27/A maddesinde yer alan düzenlemeyle açılan dava konusuz kaldığından dava hakkında karar verilmesine yer olmadığı yönünde verdiği karara karşı, Bölge Adliye Mahkemesi, taraflardan sadece birinin başvurusuyla yabancı kararın nüfus kütüğüne tescili mümkün olmadığından davanın konusuz kaldığından bahisle hüküm tesisinin doğru olmadığı sonucuna varmıştır⁴¹. Yine bir ilk derece mahkemesinin NHK'nın 27/A maddesinde yer alan düzenleme nedeniyle tanıma taleplerinin idari işleme dönüştürüldüğü belirtilerek yabancı boşanma kararının tanınması için açılan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına ilişkin verdiği karara karşı, Bölge Adliye Mahkemesi, taraflardan birinin başvurusuyla tescil işlemi gerçekleştirilemeyeceğinden dava açmada hukuki yararın mevcut olduğuna karar vermiştir⁴².

36 Ayhan İzmirli (n 14) 67, 117.

37 Tanrıbilir (n 15) 375, 383.

38 Huysal (n 28) 473, 501

39 ibid 501.

40 Antalya 2 BAM, 1773/1575, 21.11.2017; Antalya 2 BAM, 2267/1679, 11.12.2017.

41 Antalya 2 BAM, 2321/1815, 26.12.2017; İzmir 2 BAM, 4004/1646, 02.07.2018.

42 Antalya 2 BAM, 1714/1573, 21.11.2017.

Hem doktrindeki bazı görüşler hem de konuyla ilgili verilen kararlardan da görüldüğü üzere NHK'nın 27/A(3) maddesi ve Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 11'inci maddesinde yer alan düzenlemelerin, tarafların dava açarak kararın MÖHUK çerçevesinde tanınmasını talep etmelerinden önce, NHK çerçevesinde başvuru yapmak zorunda oldukları şeklinde yorumlanabilmesi mümkündür.

Bilindiği üzere mahkemeye başvurarak dava açabilmek için ilgililerin hukuki yararlarının bulunması gerekmektedir. Kanaatimizce mahkemeden karar almadan aynı güvenlikle daha basit, kolay bir yolla gerçekleştirilecek aynı sonuç için dava açılmasında hukuki yarar varlığından bahsedilemeyecektir⁴³. Fakat bu bağlamda, söz konusu basit yolun dava ile aynı güvenlikle hukuki koruma sağlaması gerekmektedir⁴⁴. NHK 27/A maddesi çerçevesinde yabancı boşanma kararı nüfus kütüğüne tescil edildiğinde taraflar yargılama süreçleriyle yeniden karşı karşıya kalabileceklerdir. Bu kapsamda yabancı ülke yetkili makam kararının, nüfus kütüğüne tescili yönünde verilen kararın iptali için idari yargıya başvurularak dava açılabilmesi mümkündür⁴⁵. Taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması hâlinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekili tek başına, kararın nüfus kütüğüne tescili için başvuruda bulunabilir. Taraflardan birinin ölmüş olması halinde kararın tanınmasında hukuki yararı bulunan kişiler tescil talebinin kabulü kararı hakkında dava açabileceklerdir. Taraflardan birinin yabancı olması halinde ise yabancı ülke vatandaşının tescil talebinin kabulü kararı hakkında dava açabilmesi imkân dâhilindedir. Bu gibi örnekler göz önüne alındığında, tarafların mahkemeye başvurarak kesin hüküm elde etmek istemelerinde hukuki yararları bulunduğu görülmektedir. Ancak kanunlarla ayrıca mahkeme kararına gerek olmadığı düzenlendiği durumlarda hukuki yararın varlığından bahsedilmesinin mümkün olmayacağı kabul edilmektedir⁴⁶ ki, NHK'nın 27/A maddesinde, mahkeme kararına gerek bulunmadığını belirten bir düzenleme yer almamaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, NHK 27/A maddesi uyarınca yabancı boşanma kararının tanınması, kararda yer alan velayet ve nafaka gibi düzenlemelerin hukuki sonuç doğurmasını sağlamayacağından, bu kapsamda ilgililerin bu düzenlemelerin hukuki sonuç doğurmasını sağlayabilmek için yeniden yabancı kararın tanınması, velayet ya da nafaka davası açmaları gerekecektir. Bu nedenle de tarafları NHK 27/A çerçevesinde başvuru yapmaya zorlamak doğru olmayacaktır. Bu açıklamalar ışığında, kişilerin yabancı boşanma kararlarının görevli ve yetkili mahkemeye başvurarak tanınmasını istemeleri durumunda hukuki yararları bulunduğunu söyleyebiliriz. İlgililer ister NHK,

43 Baki Kuru, 'Dava Şartları' (1964) Ord. Prof. Sabri Şakir ANSAY'ın Hatırasına Armağan 109, 140; Emel Hanağası, *Davada Menfaat* (1st edn, Yetkin 2009) 268.

44 Kuru (n 43) 109, 141; Hanağası (n 43) 269.

45 Anayasa'nın 36'ncı maddesinde, "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir" düzenlemesi yer alırken; Anayasa'nın 125'inci maddesinde, "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu" belirtilmiştir.

46 Kuru (n 43) 109, 139.

ister MÖHUK çerçevesinde yabancı boşanma kararının tanınmasını talep edebilirler. Kanaatimizce NHK 27/A maddesinde yapılan düzenleme tarafların MÖHUK kapsamında mahkemeye başvurarak yabancı boşanma kararının tanınmasını talep etmelerine engel değildir.

Ayrıca şu hususun belirtilmesinde de fayda bulunmaktadır ki, konusu ve sonuçları bakımından etkisini milletlerarası özel hukuk alanında doğuran düzenlemenin NHK ile yapılması uygun olmamıştır. Milletlerarası usul hukukuna ilişkin konular ait olduğu kanun olan MÖHUK'ta düzenlenmelidir⁴⁷. Aksi takdirde konuyla ilgili temel kanuni düzenlemelerde yer alan hükümlerle çelişki ortaya çıkabilmektedir. Bunun en belirgin örneği, tanımanın MÖHUK esas alınarak tanımlanmasının, diğer kanuni düzenlemelerle, MÖHUK'a getirilen istisnalarla yetersiz kalmasıdır. Kanaatimizce MÖHUK'ta yapılacak değişiklikle yabancı idari makam kararlarının tanınması imkânı getirilmelidir. Bu kapsamda yabancı idari makam kararının kesin hüküm etkisinden bahsedilemeyeceğinden, yabancı idari makam kararları mahkemeye başvurularak değil, görevlendirilecek idari bir makam kararıyla tanınabilmelidir.

A. Nüfus Hizmetleri Kanunu M.27/A'da Yer Alan Düzenlemeye Göre Başvuru Usulü

Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 27/A maddesi çerçevesinde, yabancı boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili için yapılacak başvurularda, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin verilen kararların nüfus kütüğüne tesciline ilişkin başvuru formu⁴⁸ kullanılmalıdır.

YKTY Açıklaması'nda, başvuru formunun, elektronik ortamda, il nüfus ve vatandaşlık müdürlüklerince Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) üzerinden düzenleneceği belirtilmiştir. Bu kapsamda dış temsilciliklerde, ilgili kişi tarafından e-konsolosluk.net sisteminde gerekli olan modüller hazırlanana kadar www.nvi.gov.tr adresinde yer alan başvuru formu büyük harflerle latin alfabesi esas alınarak doldurulacaktır.

Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 7(1)'nci maddesinde, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararların aile kütüğüne tesciline ilişkin başvurularda ibraz edilmesi zorunlu belgeler;

“a) Başvuru Formu,

b) Aile kütüğüne tescili talep edilen usulüne göre onaylanmış kararın aslı ile noter

47 Huysal (n 28) 473, 476; Tanrıbilir (n 15) 375, 378; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 83-84.

48 YKTY Açıklama Ek 1'de başvuru formu yer almaktadır.

veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi,

c) Adli veya idari makam kararında kesinleşme şerhi yok ise kararın verildiği ülke kanunlarına göre kesinleştiğine dair onaylanmış belge veya yazının aslı ile noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi,

ç) Kimlik veya pasaport fotokopileri, taraflardan biri yabancı ise kimlik veya pasaportların noter tasdikli Türkçe tercümeleri,

d) Vekil aracılığı ile yapılacak müracaatlarda noter tarafından düzenlenen fotoğraflı özel vekâletnamenin aslı veya onaylanmış aslına uygun örneği”

e) Taraflardan birinin ölmüş olması halinde, ölüm olayına ilişkin usulüne uygun şekilde onay ve tasdik işlemleri yapılmış belge aslı ile noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış Türkçe tercümesi” şeklinde belirlenmiştir.

Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 7(2)'nci maddesinde ise, “*Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlarla ilgili daha önce Türk mahkemelerinde açılmış ve halen görülmekte olan dava dosyası bilgileri ile varsa kararların daha önce Türk mahkemelerince kesin hükme bağlanmış olduğuna ilişkin mahkeme kararının aslı veya fotokopisi ya da Türk mahkemelerinde halen devam eden bir dava yahut tanımanın Türk mahkemelerince evvelce reddedildiğine dair karar bulunmadığı yönünde adli makamlardan alınan belge başvuru formuna eklenir”* şeklinde düzenleme yapılmıştır. YKTY Açıklaması'nda, Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 7(2)'nci maddesinde belirtilen şekilde adli makamlardan belge temin edilemediğinden, İçişleri Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı çalışmaları sonucu başvuran tarafların TC kimlik numaraları ile Türk mahkemelerinde dava veya karar bulunup bulunmadığına ilişkin dava dosyası veya karar bilgilerinin UYAP sistemi üzerinden sorgulanması imkânı sağlandığı belirtilmiştir. Bu kapsamda adli veya idari makamlarca verilen kararların nüfus kütüğüne tesciline yönelik e-Vatandaşlık sistemi üzerinden gerçekleştirilen işlemler MERNİS uygulama yazılımına aktarılmıştır. Başvuru formunun diğer alanlarının eksiksiz doldurulması halinde MERNİS Uygulama yazılımında ilgili modülden, sistem tarafından UYAP üzerinden sorgulama yapılarak “kararla ilgili Türk mahkemelerinde halen devam eden bir dava yahut tanımanın Türk mahkemelerince önceden reddedildiğine dair karar var mıdır” sorusunun yer aldığı ilgili alan başvuru formuna aktarılmaktadır. Sistem üzerinden UYAP'tan sorgulama sonucu oluşturulan başvuru formunun işaretli çıktısı gerekli görülmektedir.

YKTY Açıklaması'nda, başvuru formuna yabancı boşanma kararında yer alan velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi hükümler

için MÖHUK uyarınca görevli ve yetkili mahkemelere kararın tenfizi yönünde dava açılması gerektiği hakkında tarafların, bilgilendirilmesi amacıyla, imzalarının alındığı bilgilendirme formunun da eklenmesinin gerekli görüldüğü belirtilmektedir.

B. Nüfus Hizmetleri Kanunu M.27/A'ya Göre Boşanma Kararlarının Tanınması İçin Gerekli Şartlar

Yabancı boşanma kararlarının NHK m.27/A'da yer alan düzenleme çerçevesinde tanınabilmesi için gerekli şartlar ilgili kanunda, tarafların bizzat veya vekilleri aracılığıyla birlikte başvurması, kararın verildiği devlet kanunlarına göre konusunda yetkili adli veya idari makam tarafından verilmiş olması, boşanma, evliliğin butlanı, iptali veya mevcut olup olmadığının tespitine ilişkin bir karar olması, kararın usulen kesinleşmiş olması, kararın Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması şeklinde belirlenmiştir.

1. Tarafların Bizzat veya Vekilleri Aracılığıyla Birlikte Başvurması

Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 27/A maddesi çerçevesinde, yabancı boşanma kararlarının Türk hukukunda hukuki sonuç doğurabilmesi için kural olarak tarafların bizzat veya vekilleri aracılığıyla birlikte başvurması gerekmektedir. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 6'ncı maddesinde de aynı yönde, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca boşanmaya ilişkin verilen kararların nüfus kütüğüne tesciline ilişkin başvuruların taraflarca bizzat, kanuni temsilcileri veya vekilleri aracılığıyla yapılması gerektiği düzenlenmiştir. NHK ile taraflar yabancı boşanma kararının nüfus kütüğüne tescilini talep edebileceklerinden, kural olarak MÖHUK uyarınca yabancı boşanma kararının tanınması için taraflardan birinin mahkemeye başvurarak dava açması gerekli değildir.

NHK'nın 27/A maddesine göre, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca boşanmaya ilişkin verilen kararlar, bizzat veya vekilleri aracılığıyla, tarafların ikisinin de Türk vatandaşı olması ve yaşıyor olmaları halinde birlikte başvurmaları şartıyla nüfus kütüğüne tescil edilebilir. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 6(1)'nci maddesinde, tarafların yetkili kılınan makam önünde birlikte hazır olmasının zorunlu görülmediği, tarafların başvurularını aynı anda birlikte veya ayrı zamanlarda yapabilmesine ayrı ayrı müracaat edilmesi halinde her iki müracaat arasındaki süre doksan günü geçmemek şartıyla imkân tanındığı belirtilmektedir.

NHK'nın 27/A maddesi ile Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 6(2)'nci maddesi⁴⁹

49 Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik , RG 30.08.2020/ 31229.

çerçevesinde, Türk vatandaşının ancak diğer tarafın hayatta olmadığı ya da yabancı olduğu durumda tek başına başvuru yapabilmesi imkân dâhilindedir. YKTY Açıklaması'nda, ilgili kişilerin tek başına başvuru yapabilmesi için bazı şartların varlığı gerekli görülmüştür. Buna göre, taraflardan birinin ölmüş ya da yabancı olması halinde, Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek taraflı başvurusunun kabul edileceği durumlar,

“-ölü tarafın kanuni yararı bulunan mirasçılarının tespit edilememesi,

-yabancı uyruklu tarafın ikamet adresinin tespit edilememesi ve herhangi bir nedenle ulaşılamaması,

-yabancı uyruklu tarafın başvuruyu kabul etmemesi veya kasıtlı olarak kaçınması” şeklinde belirlenmiştir.

Başvurunun kanuni temsilci veya vekil aracılığıyla da yapılabilmesi mümkündür. NHK'nın 27/A maddesi çerçevesinde başvuru yapılabilmesi için, taraflar kendilerine Türk vatandaşı veya yabancı gerçek kişiyi vekil tayin edebileceklerdir⁵⁰. Şu halde, boşanan taraflar herhangi birini vekil olarak atayabileceği gibi, birbirlerini dahi vekil tayin edebilirler. Bu kapsamda boşanan taraflardan birinin diğerini vekil olarak atadığı durumda, vekil olarak atanca tarafın kararın tanınması talebinde bulunabilmesi mümkündür.

Yabancı adli veya idari makamlar tarafından verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili talepleri hukuki yararı bulunanlar tarafından da yapılabilecektir⁵¹. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 6(3)'ncü maddesine göre, tek taraflı irade beyanı ile gerçekleşmiş boşanmalar hariç, evliliği sona eren kişilerin tescil talebi öncesinde ölmüş olmaları durumunda, yabancı ülke adli veya idari makam boşanma kararlarının aile kütüğüne tescil talebinin hukuki yararı bulunanlar tarafından yapılabilmesi mümkündür. Doktrinde bir görüşe göre, Yönetmelikle, kanuna istisna getirilmesi kanun yapma tekniğine ve normlar hiyerarşisine aykırı olduğundan NHK'nın 27/A

50 Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 4(i)'üncü maddesinde vekilin, “Türk yetkili makamlarınca usulüne uygun olarak düzenlenen veya yabancı yetkili makamlarca düzenlenip usulüne göre onaylanan vekâletnameye göre tescil konusunda kendisine yetki verilen Türk vatandaşını veya yabancı gerçek kişiyi” ifade ettiği belirtilmiştir.

51 Hukuki yararı bulunan kişilerin yabancı kararın tanınması talebinde bulunabileceği, birçok ülke hukukunda kabul edilmektedir. Örneğin, Alman hukuku hakkında bkz. FamFG 2008, s 107(4). İsviçre hukuku hakkında bkz. 1987 Milletlerarası Özel Hukuk Federal Kanunu (Loi Fédérale Sur Le Droit International Privé) (LDIP 1989) s 28 <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/fr> Erişim Tarihi 14 Eylül 2021. Türk hukukunda MÖHUK kapsamında da hukuki yararı bulunan kişilerin yabancı kararın tanınması için talepte bulunabilmeleri mümkündür. MÖHUK'un 52'nci maddesinde, hukuki yararı bulunanların tenfiz talep edebilecekleri kabul edilmiş olup, düzenleme yabancı kararların tanınmasında da dikkate alınmaktadır (Demir Gökyayla (n 15) 41, dn. 114; Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, *Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Boşanma* (1st edn, Beta 2006) 63; Ziya Akıncı and Cemile Demir Gökyayla, *Milletlerarası Aile Hukuku* (1st edn, Vedat 2010) 60-61; Güven (n 15) 180; Sargın and Erten (n 14) 75; Ali Önal, “Tanıma ve Tenfiz Kararlarının Hukuki Niteliği” (2017) 37 (2) MHB 576, 587; Dolunay (n 15) 116; Can and Tuna (n 15) 294-295; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 221; Akıncı (n 15) 218; Ekşi (n 15) 68; Tekinalp (n 15) 427; Çelikel and Erdem (n 15) 731-732; Şanlı, Esen and Ataman Fıganmeşe (n 15) 729; Doğan (n 15) 115).

maddesi yeniden düzenlenmelidir⁵². Kanaatimizce de hukuki yararı bulunanlar tarafından başvuru yapılmasının mümkün olduğuna ilişkin düzenlemenin kanunda yapılması gerekmektedir. Kanunun hazırlanma aşamasında fark edilmeyerek, daha sonra eksikliği görülen hususlara Yönetmelikte yer verilmesi eleştiriye açıktır.

Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmelikte yer alan düzenleme çerçevesinde, kararın tanınmasında hukuki yararı bulunan kişilerin tek başlarına mı yoksa hayatta olan diğer eşle birlikte mi başvuru yapacakları konusunda yorum farklılıkları ortaya çıkabilir. Doktrinde bir görüşe göre, eşlerden birinin ölmüş olması halinde kararın tanınmasında hukuki yararı bulunanlar, diğer eşin başvurusu gerekmeden başvuru yapabileceklerdir⁵³. YKTY Açıklaması'nda konuyla ilgili, “*ölü olan tarafın hukuki yararı bulunan mirasçılardan biri ile sağ olan diğer tarafın veya her iki tarafın da ölü olması hâlinde hukuki yararı bulunan mirasçılarından birer kişinin taraf olarak başvuru esnasında yetkili merci huzurunda birlikte hazır olması zorunlu olmayıp, taraflar başvurularını aynı anda birlikte veya ayrı zamanlarda yapabilir. Ayrı ayrı müracaat edilmesi hâlinde her iki müracaat arasındaki süre doksan günü geçemez. Ayrıca, ayrı ayrı müracaat edilmesi halinde, müracaatlar farklı başvuru yerlerine yapılamaz. Ayrı ayrı müracaat eden ancak doksan günlük süre geçmiş olduğundan başvurusu reddedilen tarafların birlikte müracaat etmeleri hâlinde müracaatları kabul edilir. Taraflardan birinin veya vekillerinin yabancı uyruklu olması ve Türkçe bilmediği takdirde, Türk devletince tanınmış devletlerin birinci resmi dili olması kaydıyla bu dili bilen tercüman kullanılabilir. Tercüman taraflarca başvuru anında hazır bulundurulur*” düzenlemesi yer almaktadır. Bu kapsamda NHK 27/A maddesi çerçevesinde yabancı kararın tanınmasında hukuki yararı bulunan kişilerin tek başlarına başvurmaları yeterli olmayacaktır. Hayatta olan diğer taraf, diğer taraf da hayatta değilse mirasçılardan da 90 gün içinde başvuru yapmaları gerekecektir.

2. Kararın Verildiği Devlet Kanunlarına Göre Konusunda Yetkili Adli veya İdari Makam Tarafından Verilmiş Olması

Yabancı boşanma kararının tanınabilmesi için kararı veren yabancı makamın yetkili olması gerekliliği birçok ülke hukukunda öngörülmüş olup⁵⁴ Türk hukukunda da aynı yönde düzenlemeye yer verilmiştir.

NHK 27/A maddesi çerçevesinde, yabancı boşanma kararının Türk hukukunda hukuki sonuç doğurabilmesi için kararın verildiği devlet kanunlarına göre konusunda

52 Ayhan İzmirli (n 14) 67, 101.

53 ibid 103.

54 Konuyla ilgili Fransa, İngiltere ve Almanya hukuklarından örnek verilebilir. Fransız hukuku hakkında bkz. Samuel P. Baumgartner, ‘How Well Do U.S. Judgments Fare in Europe’ (2008) (40) 1 George Washington International Law Review 173, 185, dn. 65; Andrea Schulz, ‘II. The Liberalization of the French Law of Foreign Judgments’ 2007 56 (4) International and Comparative Law Quarterly 931, 938. İngiliz hukuku hakkında bkz. Baumgartner (n 54) 173, 185, dn. 64; Hill and Shuilleabháin (n 2) 432; Alman hukuku hakkında bkz. Baumgartner (n 54) 173, 185, dn. 66.

yetkili adli veya idari makam tarafından verilmesi gereklidir. MÖHUK'a göre yabancı boşanma kararının tanınması için ise karar yabancı mahkemeden verilmelidir⁵⁵. NHK 27/A maddesine göre yabancı boşanma kararının tanınması için yapılacak başvuruda MÖHUK'da yer alan düzenleme aksine mahkeme kararı gerekliliği yönünde bir sınırlama yapılmamıştır⁵⁶. Ayrıca MÖHUK'ta yabancı kararın tanınması için yetki ile ilgili şartlardan kararın dava konusu veya taraflarla gerçek ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesi tarafından verilmemesi şartı itiraz üzerine dikkate alındığından NHK 27/A maddesine göre tarafların birlikte başvuru yapmalarıyla bu şart sağlanmış olacaktır. MÖHUK'ta yabancı kararın tanınabilmesi için kararın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren bir konuda verilmiş olmaması da gerekmektedir. Yabancı boşanma kararlarının tanınmasında Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinden de bahsedilmeyecektir.

NHK 27/A maddesinde yer alan düzenleme ile adli makam kararı gerekli görülerek, kararın yabancı mahkemeden verilme şartı aranmamaktadır. Böylece yabancı mahkemeden verilmemiş olsa bile, adli makam kararları tanınabilmektedir⁵⁷. NHK 27/A maddesi çerçevesinde yabancı boşanma kararlarının yabancı idari makamlar tarafından verildiği durumda da nüfus kütüğüne tescil edilerek tanınabilmesi mümkündür. Bazı ülkelerde yabancı boşanma kararı dini makamlar tarafından verilebilmektedir. Doktrinde bir görüş, yabancı dini makam kararlarının kararın verildiği ülkenin yetkili idari makamları tarafından onaylanması halinde tanınmasının mümkün olduğunu ileri sürmektedir⁵⁸. Kanaatimizce de, yabancı dini makam tarafından verilen boşanma kararının adli ya da idari makam tarafından onaylanması öngörülen şartı karşılamaya yeterlidir.

NHK 27/A maddesi uyarınca yabancı adli veya idari makamın, kararın verildiği devlet kanunlarına göre konusunda yetkili olması gereklidir. Doktrinde bir görüşe göre,

55 MÖHUK'un 50'nci maddesinde, yabancı kararın tenfizine karar verilebilmesi için, kararın yabancı mahkemeden verilmiş olması gerekli görülmüştür. Daha önce de belirttiğimiz gibi, mahkeme kararı mevcudiyetinin yabancı kararın tanınmasına karar verilebilmesi için de gerekli olduğu kabul edilmektedir. Doktrinde mahkeme kararının mevcut olmadığı durumlarda da yabancı kararların bazı şartlarla tanınabilmesinin mümkün olduğu savunulmaktadır. Bir görüş, mahkeme kararının mevcut olmadığı durumda yabancı kararların, yargı organı tarafından denetlenmiş ve onanmış olması hâlinde tanınabileceğini belirtmektedir (Nuray Ekşi, *Milletlerarası Özel Hukukta Medeni Olmayan Evliliklerin ve Adli Olmayan Boşanmaların Tanınması* (1st edn, Beta 2012) 81; Güven (n 15) 35; Tütüncübaşı (n 22) 134, dn. 99; Erten (n 34) 192, dn. 35; Ayhan İzmirli (n 15) 91; Tütüncübaşı and Özkan (n 15) 179, dn. 16; Doğan (n 15) 118). Diğer bir görüş ise, mahkeme kararının mevcut olmadığı durumda yabancı kararlar hakkında Türk mahkemelerinde tespit davası açılarak, bu kararların tanınmasının mümkün olacağını belirtmektedir (Uyanık Çavuşoğlu (n 51) 78; Şensöz Malkoç (n 15) 303; Nomer (n 15) 220; Şanlı, Esen and Ataman Fıganmeşe (n 15) 635, dn. 392).

56 Birçok ülkede yabancı idari makamlardan alınan boşanma kararlarının tanınması kabul edilmektedir. Örneğin, İsviçre hukuku hakkında bkz. LDIP 1989 s 25. Alman hukuku hakkında bkz. FamFG 2008, s 107. İngiltere hukuku hakkında bkz. 1986 Aile Hukuku Kanunu (Family Law Act) (FLA 1986) s 46(1)(2) <<https://www.legislation.gov.uk/>> Erişim Tarihi 09 Eylül 2021. İngiltere'de yabancı ülkelerde gerçekleşen boşanmaların tanınması bu kararların usuli işlemlerle mi usuli işlemler olmaksızın mı gerçekleştirildiği esas alınarak değerlendirilmektedir. Ülkede yabancı boşanma kararlarının tanınmasında, bu karar usuli işlemlerle elde edilmişse 1986 Aile Hukuku Kanunu 46(1), usuli işlem olmaksızın elde edilmişse 1986 Aile Hukuku Kanunu 46(2) uyarınca tanınmaktadır. 1986 Aile Hukuku Kanunu'nun 54(1)'üncü maddesinde, usuli işlemler, dava ve diğer usuli işlemleri belirttiği ifade edilmektedir.

57 Cibuti'de Kadı, Hindistan'da Hindistan İslami Hukuk Konseyi'nin tanıdığı yetkili ulama, Çad'da Çad Yüksek İslam Konseyi tarafından verilen kararlar adli karar olarak değerlendirilmektedir (YKTY Açıklama EK-11).

58 Tütüncübaşı (n 15) 103, 117; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 91; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 230.

idari makamların yabancı mahkemeleri denetlemesi uygun bir yöntem değildir⁵⁹. İdari makamlar ancak Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'deki yabancı elçilik ya da konsolosluklar ile yabancı ülkedeki Türk elçilik ya da konsolosluklarından bilgi alabileceklerdir⁶⁰. İlgili şart ağır ve gereksiz olarak değerlendirilmekte düzenleme kararın verilmesi için gerekli maddi şartlar değil, karar vermede karar veren makamın görevli olmasının belirtildiği savunulmaktadır⁶¹. Bu kapsamda düzenlemenin yer itibarıyla yetki ya da usul hukuku bakımından görev olarak anlaşılmaması, karar veren makamın evliliği sona erdirebilme gücüne sahip olması yönünden değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmektedir⁶². Kanaatimizce de, bu inceleme idari makamın başka bir mahkeme ya da idari makamı denetlemesi anlamına gelmemektedir. Burada önemli olan o devlet kanununa göre, tanıma konusu kararı vermeye, karar veren makamın yetkili olup olmadığı tespittir. YKTY Açıklama Ek-11'de, hangi tür kararların adli ya da idari makamlar tarafından verilebileceği tespit edilmiştir. Şartın incelenmesi ilgili kararın, adli ya da idari makam tarafından verilip verilemeyeceğinin tespiti kapsamında ele alınmalıdır.

3. Boşanma, Evliliğin Butlanması, İptali veya Mevcut Olup Olmadığının Tespitine İlişkin Bir Karar Olması

NHK 27/A maddesinde yapılan düzenlemenin başlığı, “yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen boşanma kararlarının nüfus kütüğüne tescili” şeklinde belirlenmiştir. Madde içeriğinde ise, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca boşanmaya, evliliğin butlanına, iptaline veya mevcut olup olmadığına tespitine ilişkin verilen kararlarla ilgili düzenleme yapılmıştır. Madde başlığı ile madde içeriğinde yapılan düzenleme arasında yeknesaklık bulunmamaktadır⁶³. Bu kapsamda, madde içeriği ile başlığı arasında uyum sağlayan bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatini taşımaktayız. Daha önce de belirttiğimiz üzere MÖHUK'taki düzenlemede ise, yabancı kararların tanınması bakımından kararın hukuk davalarına ilişkin olma şartı aranmakta olup, konu bakımından sınırlama öngörülmemektedir.

Yabancı adli ya da idari makamlar tarafından verilen boşanma kararları NHK 27/A maddesi çerçevesinde nüfus kütüğüne tescil edilerek komisyon kararı sonucu tanınabilecekken, komisyon kararı, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen boşanma kararındaki velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler bakımından sonuç doğurmayacaktır. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne

59 Huysal (n 28) 473, 490.

60 ibid 491. İdari makamlar, Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi kapsamında bilgi talep edemeyecek, bilirkişi ya da uzman görüşüne başvuramayacaklardır (ibid 491).

61 ibid 489-490.

62 ibid 490.

63 Ayhan İzmirli (n 14) 67, 88; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 229.

Tescili Hakkında Yönetmeliğın 9(5)'uncu maddesinde de belirtildiğı üzere, komisyon kararına esas yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlardaki velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi tenfize konu olan hükümler için taraflarca, 5718 sayılı MÖHUK uyarınca görevli ve yetkili mahkemelere kararın tanınması veya tenfizi için dava açılacaktır.

Bilindiğı üzere MÖHUK kapsamında yabancı kararların tanıma ya da tenfizine karar verilebilmesi için kararın yabancı mahkeme tarafından verilmesi gerekmektedir. NHK 27/A maddesi çerçevesinde nüfus kütüğüne tescil edilen boşanma kararının yabancı mahkeme tarafından verildiğı durumda boşanma kararında yer alan velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi hükümlerin de MÖHUK uyarınca gerekli şartların mevcudiyeti halinde tanıma ve tenfizine karar verilebilmesi açısından sorun bulunmamaktadır.

Kararın mahkeme dışında, idari makamlar tarafından verilmesi halinde ise, MÖHUK çerçevesinde tanıma ve tenfiz imkânı bulunmamaktadır. Yabancı idari boşanma kararının nüfus kütüğüne tescil talebi kabul edildiğinde, boşanma kararında mevcut velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi nüfus kütüğüne tescil imkânı bulunmayan konularla ilgili düzenlemeler tanınıp, tenfiz edilemeyecektir. Bu durumda yabancı kararda yer alan düzenlemelerin bazılarının hukuki sonuçları Türk hukuku bakımından kabul görürken, bazı düzenlemelerin hukuki sonuçları yabancı idari makam tarafından verildiğı gerekçesiyle Türk hukuku bakımından geçerli olamayacaktır. Bu gibi durumlarda ise yabancı idari makam kararıyla boşanan taraflardan birinin kararda velayetle ilgili anlaşmaya aykırı hareket etmesi durumunda Türkiye'de yeniden dava açılması gerekliliğıyle karşılaşılacaktır. Aynı şekilde kararda belirlenen nafakayı karşı tarafın ödememesi durumunda, ilgilinin Türkiye'de dava açarak hakkını araması zorunluluğı ortaya çıkacaktır. Burada Türkiye'nin velayet ve nafakayla ilgili yabancı idari makam kararlarının tenfizinin mümkün olduğı milletlerarası sözleşmelerin varlığının, ortaya çıkması olası hak kayıplarını telafi edeceği düşünülebilir⁶⁴. Fakat sözleşmeye taraf olmayan ülke idari makam kararlarıyla karşılaşılabilir unutulmamalıdır. Yabancı boşanma kararının nüfus kütüğüne tescil talebi kabul edilerek komisyon kararı sonucu tanınmasına karşılık, yabancı boşanma kararında yer alan, özellikle çocukların velayeti ve nafaka ile ilgili düzenlemelerin hukuki sonuçlarının kabul edilmemesi hak kaybına sebep olabilecektir. Kanaatimizce, tescil talebi kabul edilen idari makam tarafından verilen boşanma kararında yer alan nafaka ve velayete ilişkin düzenlemelerin de, MÖHUK kapsamında tanıma ya da tenfizinin mümkün kılınması gereklidir. Bu kapsamda NHK'nın 30'uncu maddesi ve taraf olunan bazı milletlerarası sözleşmelerde yer

64 Örneğın, Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme; Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınmasına ve Tenfizine İlişkin Sözleşme; Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Sözleşme; Çocukların Velayetine İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizi ile Çocukların Velayetinin Yeniden Tesisine İlişkin Avrupa Sözleşmesi; Velayet Sorumluluğı ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yöntünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Sözleşme.

alan düzenlemelerdeki gibi, nafaka ve velayet konularında NHK 27/A maddesiyle de MÖHUK çerçevesinde yabancı idari makam tarafından verilen boşanma kararlarının tanınması ve tenfizine imkân sağlanması ilgililer bakımından olası hak kayıplarını önleyecektir.

Bu noktada evliliğin kendiliğinden sona ermesi sonucunu doğuran durumların irdelenmesi uygun olacaktır. Gaiplik, din değiştirme, ömür boyu hapis cezası alma evliliği sona erdiren sebeplere örnek verilebilir⁶⁵. Bu gibi durumlarda evliliğin sona erdiğine ilişkin karar bulunmuyorsa nüfus kütüğüne tescil imkânı da yoktur⁶⁶. Kısacası gaiplik, din değiştirme, ömür boyu hapis cezası alma gibi evliliğin sona ermesi sonucunu doğuran durumlarda, ilgili kararlar ancak evliliğin sona erdiği yönünde bir tespit içeriyorsa, NHK 27/A maddesi çerçevesinde nüfus kütüğüne tescil edilebilecektir⁶⁷.

Ayrıca ayrılık kararını da burada zikretmekte fayda vardır. Ayrılık kararları nüfus kütüğüne işlenmediğinden, bu kararların NHK 27/A maddesi düzenlemesi kapsamında yer aldığından bahsedilemeyecektir⁶⁸.

4. Kararın Usulen Kesinleşmiş Olması

Yabancı kararın tanınması için kesinleşmiş olması birçok ülke hukukunda aranan şartlardan biri olarak kabul edilmiş olup⁶⁹ Türk hukukunda da aynı yönde düzenlemeye yer verilmiştir. NHK 27/A maddesi çerçevesinde, yabancı boşanma kararının hukuki sonuç doğurabilmesi için kararın kesinleşmiş olması gerekmektedir.

NHK 27/A maddesi uyarınca kesinleşmenin ne şekilde tespit edileceği ile ilgili düzenleme Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 7(1)(c)'nci maddesinde yer almaktadır. Buna göre, adli veya idari makam kararında kesinleşme şerhi aranmakta, adli veya idari makam kararında kesinleşme şerhi yok ise kararın verildiği ülke kanunlarına göre kesinleştiğine dair onaylanmış belge veya yazının aslı ile noter veya dış temsilcilik tarafından onaylanmış veya ilgili ülkenin yetkili makamı tarafından Apostil şerhi tatbik edilerek onaylanmış Türkçe tercümesi gereklidir. Yabancı kararın tanınması için kesinleşmiş olması şartı MÖHUK'ta da kabul edilmektedir. MÖHUK çerçevesinde, yabancı boşanma kararlarının mahkemeye başvurularak tanınabilmesi için karar o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş olmalıdır⁷⁰. Mahkeme kararlarında kesinleşme,

65 Uyanık Çavuşoğlu (n 51) 19-20; Ekşi (n 55) 39; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 88.

66 Huysal (n 28) 473, 485; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 91.

67 Huysal (n 28) 473, 485; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 88.

68 Huysal (n 28) 473, 484.

69 Konuyla ilgili İsviçre hukuku hakkında bkz. LDIP 1989, s 25(b); İngiltere hukuku hakkında bkz. FLA 1986, s 46 (1)(2).

70 Kesinleşmiş olma, MÖHUK'un 50'nci maddesinde, yabancı kararın tenfizine karar verilebilmesi için gerekli görülen şartlardandır. Daha önce de belirttiğimiz üzere hukuk davalarına ilişkin ve mahkeme kararı olma şartı gibi yabancı kararın tanınmasına karar verilebilmesi için kararın kesinleşmiş olması da gerekmektedir.

şekli anlamda kesin hüküm ve maddi anlamda kesin hüküm olmak üzere ikiye ayrılarak incelenmekte olup, doktrinde, yabancı kararın tanınabilmesi için şekli anlamda kesinleşme mi maddi anlamda kesinleşme mi gerektiği konusunda görüş birliği yoktur. Şekli anlamda kesinleşmenin gerektiğini kabul eden görüş⁷¹ yanında, maddi anlamda kesinleşmenin gerektiğini kabul eden görüş⁷² de ileri sürülmektedir. Bu konuda ileri sürülen diğer bir görüşe göre ise, şekli ve maddi anlamda kesinleşme gerekliliği tartışmasının pratik yararı bulunmamakta, bu kapsamda yapılacak değerlendirmede yabancı kararın kesinleştiğini gösteren kararın verildiği ülke makamlarınca usulen onaylanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesinin mevcudiyetinden hareket edilmesi gerekmektedir⁷³.

NHK’da usulen kesinleşme ifadesi kullanılmıştır. Usulen kesinleşmenin ne tür bir kesinliği belirttiği açık değildir⁷⁴. Doktrinde usulen kesinleşmeden ne anlaşılması gerektiği konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bu kapsamda bir görüş şekli anlamda kesinleşmenin gerektiğini savunmaktadır⁷⁵. Diğer bir görüş ise, kararın yabancı mahkeme tarafından verilmesi halinde şekli anlamda kesinleşmesi, yabancı idari makam tarafından verilmesi halinde ise idari işleme karşı denetim yollarının tamamlanması ve idari yargıya başvuru imkânının ortadan kalkmış olması şeklinde anlaşılması gerektiğini savunmaktadır⁷⁶. Kanaatimizce yabancı makam kararında kesinleşme şerhinin bulunması, kararda kesinleşme şerhi bulunmuyorsa kararın kesinleştiğine dair onaylanmış belge veya yazı ile onaylanmış tercümesi mevcudiyeti usulen kesinleşmiş olma şartını karşılayacaktır.

Bu noktada kesinleşme şartının başvuru anında tamamlanmasının gerekli olup olmadığı sorusunun da irdelenmesi gerekmektedir. Konuyla ilgili Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 7(4)’nci maddesinden hareketle tespit yapılacaktır. İlgili düzenlemede “başvuruda alınan belgelerde eksiklik tespit edilenlere, belgedeki bu eksikliklerin tamamlanması için doksan günlük süre verileceği, bu süre içinde eksik belgelerin tamamlanmaması halinde başvurunun reddedileceği” kabul edilmiştir. Bu kapsamda kesinleşme şartının, talep anında bulunması gerekmiyip 90 gün içinde tamamlanabileceği sonucuna varılmaktadır⁷⁷.

71 Sakmar (n 1) 235; Sakmar (n 15) 57; Ertaş (n 15) 365, 391; Tiryakioğlu (n 15) 38; Demir Gökyayla (n 15) 40-41; Dolunay (n 15) 70; Tütüncübaşı (n 15) 103, 109; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 184; Doğan (n 15) 122; Güngör (n 15) 273.

72 Aysel Çelikel, *Ahkâmî Şahsiye Konusundaki Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması* (Fakülteler Matbaası 1963) 102; Özbakan (n 15) 150; Şensöz Malkoç (n 15) 31; Çelikel and Erdem (n 15) 720-721; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 15) 643.

73 Emre Esen, ‘Alman Hukukunda İhtarlı Basit Dava Usulü (Mahnverfahren) Çerçevesinde Verilen Kararların Türk Hukukunda Tenfizi’ (2007) 27 (1-2) MHB 21, 56.

74 Huysal (n 28) 473, 492; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 94.

75 Tütüncübaşı (n 15) 103, 118-119; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 231.

76 Ayhan İzmirli (n 14) 67, 95-96.

77 ibid 97.

5. Kararın Türk Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Olmaması

Yabancı kararın tanınmasının talep edildiği devletin kamu düzenine aykırı olmaması hem yabancı ülke hukuklarında⁷⁸ hem Türk hukukunda aranan bir şarttır. Yabancı kararların tanınmasında kamu düzeni şartının toplumun, kamunun bu kararlara karşı korunması gibi önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır⁷⁹. Bu bağlamda yabancı kararın tanınmasının talep edildiği ülkenin yetkili makamlarından kamu düzenlerine aykırı bir karara ilişkin işbirliği yapmaları beklenemeyecektir⁸⁰.

NHK'nın 27/A maddesi ve Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 9(4)'üncü maddesinde, Türk kamu düzenine açıkça aykırı olan yabancı boşanma kararlarının tanınmasının mümkün olmadığı kabul edilmiştir. Yabancı boşanma kararlarının MÖHUK çerçevesinde tanınabilmesi için de kararın kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmemesi şartı aranmaktadır⁸¹. Kamu düzenine aykırılığın açıkça mevcut olması gerekliliğiyle, kamu düzeninin müdahale alanı sınırlandırılmaya çalışılarak, kamu düzeninin uygulamada kötüye kullanılmasını önlemek amaçlanmaktadır⁸².

Genel bir ifadeyle kamu düzeni, “toplumun temel yapısını ve çıkarlarını koruyan kuralların bütünüdür”⁸³. Kamu düzenine aykırılık Türk hukukunun temel ilkelerine, Türk toplumunun genel ahlak ve örf-âdet kurallarına açıkça aykırılık hâlinde gündeme gelmektedir⁸⁴. Bu kapsamda yabancı kararla toplumda geçerli hukuki, siyasi, ahlaki anlayış ve değerlerin zedelenmesini önlemek amaçlanmaktadır⁸⁵.

Kamu düzenine aykırılık teşkil eden durumların kapsamı kesin bir şekilde tespit edilememektedir⁸⁶. Genel şekilde ifade edilen kamu düzeni soyut bir kavramdır⁸⁷.

78 Konuyla ilgili Almanya, İsviçre, İngiltere ve Fransa hukuklarından örnek verilebilir. Alman hukukunda 1879 Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (Zivilprozessordnung) s 328 (4) <<https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/BJNR005330950.html>> Erişim Tarihi 27 Eylül 2021; İsviçre hukukunda LDIP 1989 s 27 (1); İngiliz hukukunda ise FLA 1986 s 51(3)(c)'de bu şekilde düzenlemeye yer verilmiştir. Fransa'da içtihat, yabancı kararların tanınmasında hukukun önemli bir kaynağıdır (Schulz (n 54) 931, 931). Ülkede yabancı kararların tanınabilmesi için, bu kararların kamu düzenine aykırılık teşkil etmemesi gereği kabul edilmektedir (Schulz (n 54) 931, 938).

79 Demir Gökyayla (n 15) 74.

80 A Gündüz Ökçün, *Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni* (2th edn, Sermaye Piyasası Kurulu 1997) 91.

81 Ayrıca MÖHUK kapsamında yabancı boşanma kararının tanınabilmesi için o yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması da gereklidir. Belirttiğimiz şartın kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmeme şartı içerisinde değerlendirilebilmesi mümkün olmakla, bu şart kapsamında değerlendirilmesi mümkün durumlar kamu düzenine aykırılık oluşturmayabilir. Bu nedenle MÖHUK'ta yer alan ilgili şart, NHK'da öngörülen kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmeme şartını tam olarak karşılamamaktadır.

82 Nomer (n 15) 201; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 208.

83 Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, 2010-1/2012-1, 10.02.2012 <<https://khyk.kazancihukuk.com>> Erişim Tarihi 28 Mart 2021; RG 20.09.2012/28417.

84 Güven (n 15) 132; Tütüncübaşı (n 15) 103, 119; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 105-106; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 209; Çelikel and Erdem (n 15) 763-764; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 15) 669-670.

85 Dolunay (n 15) 93; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 104.

86 Çelikel (n 72) 120; Ökçün (n 80) 98; Yılmaz Altuğ and Mustafa Yasan, 'Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni' (2003) Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan 139, 139-140; Dolunay (n 15) 93; Şensöz Malkoç (n 15) 414; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 209.

87 Hacı Can and Ali Gümrah Toker, *Milletlerarası Özel Hukuk* (3th edn, Adalet 2018) 283.

Kamu düzenine aykırılığın her somut olaya göre ayrı şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir⁸⁸. Zira kamu düzeni zamana ve yere göre değişmektedir⁸⁹. Bu kapsamda toplumdaki değer yargılarının, ahlak anlayışının değişimi kamu düzeni anlayışının da değişmesine sebep olmaktadır⁹⁰.

Sınırları belirsiz, genel ve kapsamlı bir kavram olan kamu düzenine aykırılığı hakim takdir yetkisi çerçevesinde değerlendirmektedir⁹¹. Hakim, kamu düzenini o andaki şart ve duruma, mevcut ahlak anlayışına göre tespit etmektedir⁹². Yabancı kararın tanınması talep edildiğinde kamu düzenine aykırılık değerlendirmesinde yabancı kararın hüküm fıkrası, yargılamadan elde edilen hukuki sonuçlar dikkate alınmaktadır⁹³.

Kamu düzenine aykırılık yabancı kararların hukuki sonuçlarının kabulü yanında uygulanacak hukukun tespitinde de gündeme gelebilir. Burada şu hususu belirtmek gerekir ki, yabancı kararın tanınmasında kamu düzeni etkisinin, kanunlar ihtilafı hukukunda yabancı kanunun uygulanmasını önleme şeklinde ortaya çıkan etkiye nazaran daha zayıf olduğu kabul edilmektedir⁹⁴. Diğer ülkelerde de yabancı kararların tanınmasında kamu düzenine aykırılık dar yorumlanmaktadır. Bu kapsamda Fransa örnek gösterilebilecektir⁹⁵.

Bilindiği üzere NHK uyarınca yabancı boşanma kararının nüfus kütüğüne tescil edilerek tanınabilmesi için kamu düzenine aykırılık teşkil etmemesi şartı komisyon tarafından değerlendirilecektir. Kamu düzeni zamana ve yere göre değişen, soyut bir kavram olduğundan kamu düzenine aykırılık oluşturan durumların tespiti kolay değildir. NHK'nın 27/A maddesi çerçevesinde yabancı adli ya da idari makam kararının nüfus kütüğüne tescil edilerek tanınabilmesi için kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmeme şartının, komisyon tarafından değerlendirilecek olması doktrinde eleştirilmektedir⁹⁶.

88 Demir Gökyayla, (n 15) 24; Dolunay (n 15) 92; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 105.

89 Ertaş (n 15) 365, 396; Kemal Dayındarlı 'Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni' (1988) Prof. Dr. Yaşar KARAYALÇIN'a 65 inci Yaş Armağanı 657, 673; Ökçün (n 80) 98; Altuğ and Yasan (n 86) 139, 140; Demir Gökyayla (n 15) 24; Güven (n 15) 132; Tütüncübaşı (n 22) 175; Dolunay (n 15) 92; Tütüncübaşı (n 15) 103, 111; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 105; Şensöz Malkoç (n 15) 413; Can and Gümrah Toker (n 87) 279; Tekinalp (n 15) 433; Ruhi (n 15) 79; Akıncı (n 15) 206; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 209; Çelikel and Erdem (n 15) 757; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 15) 676; Doğan (n 15) 136.

90 Can and Gümrah Toker (n 87) 281.

91 Sakmar (n 1) 132; Dayındarlı (n 89) 657, 673-674; Altuğ and Yasan (n 86) 139, 140; Demir Gökyayla (n 15) 26; Şensöz Malkoç (n 15) 381; Can and Gümrah Toker (n 87) 281; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 209; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 15) 669; Doğan (n 15) 136.

92 Altuğ and Yasan (n 86) 139, 143.

93 Tiryakioğlu (n 15) 47; Demir Gökyayla (n 15) 126; Esen (n 73) 21, 66; Güven (n 15) 132; Dolunay (n 15) 93-94; Şensöz Malkoç (n 15) 383; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 107; Nomer (n 15) 201; Can and Tuna (n 15) 286-287; Ruhi (n 15) 80; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 211; Akıncı (n 15) 206-207; Çelikel and Erdem (n 15) 758; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 15) 676; Doğan (n 15) 131-132; Güngör (n 15) 284.

94 Sakmar (n 15) 79; Özbakan (n 15) 170; Ökçün (n 80) 94; Güven (n 15) 133; Demir Gökyayla (n 15) 191-192; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 106, dn. 137; Nomer (n 15) 203; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 213; Akıncı (n 15) 206.

95 Schulz (n 54) 931, 933. Bu kapsamda kamu düzenine aykırılığa çoğunlukla kadın erkek eşitliği ilkesine aykırı görülen boşanmaların tanınmasının reddinde başvurulmaktadır (ibid 933).

96 Huysal (n 28) 473, 495; Ayhan İzmirli (n 14) 67, 107; Doğan (n 15) 153.

NHK 27/A maddesi ile yapılan düzenleme çerçevesinde, başvurunun kamu düzenine aykırılık nedeniyle reddi durumunda idarenin gerekçe göstermesi gerekmektedir. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 9(7)'uncu maddesine göre, Türk kamu düzenine açıkça aykırı olan kararlar gerekçesi belirtilmek suretiyle reddedilebilecektir.

YKTY Açıklama'da, kamu düzenine aykırılığa sebep olabilecek durumların tespitini kolaylaştırmak amacıyla yabancı kararın hangi hususlar bakımından inceleneceğine yönelik düzenleme yapılmıştır. Bu kapsamda yabancı kararın "*Anayasa ile düzenlenen temel hak ve hürriyetlere, iyi niyet kurallarına, adil yargılama ve savunma hakkına, genel ahlak ve adap anlayışına, aykırı olup olmadığı, ayrıca hukuk sistemine yabancı olan bir konu hakkında verilip verilmediği hususları*" bakımından değerlendirileceği belirtilmiştir. Kural olarak hukuk sistemleri arasındaki farklılıklar yabancı kararın kamu düzenine aykırılığına sebep olmamaktadır⁹⁷. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun verdiği bir kararda da, "*tenfiz hâkiminin, sırf Türk hukukundakinden farklı maddi ve usul kuralları uygulanarak verildiği için yabancı bir kararı kamu düzenine aykırı sayıp tenfizini ret edemeyeceği*" belirtilmiştir⁹⁸. Bu kapsamda yabancı kararın hukuk sistemine yabancı bir konu hakkında verilmesi yönünden yapılacak değerlendirmede, hukuk sistemimize yabancı olan her konunun kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyeceğini ifade etmek gerekir.

IV. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararla İlgili Türkiye'de Açılmış ve Halen Devam Eden veya Reddedilmiş Dava Bulunmaması

Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 9(6)'uncu maddesinde, yabancı ülke adli veya idari makamları tarafından verilen kararlarla ilgili, Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunuyorsa başvurunun kabul edilmeyeceği düzenlemesi yapılmıştır⁹⁹. İncelediğimiz üzere yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen boşanma kararının tanınabilmesi için NHK'nın 27/A maddesinde bu şart gerekli görülmemiştir. Kanun'da aranmayan bir şartın Yönetmelikle gerekliliği yönünde düzenleme yapılması daha önce de belirttiğimiz üzere doğru değildir.

Yabancı ülke adli veya idari makamları tarafından verilen kararlarla ilgili Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava ifadesi yeterince açık olmadığından bu durum düzenlemenin ne şekilde yorumlanması gerektiği konusunda

97 Özbakan (n 15) 177; Tiryakioğlu (n 15) 46; Can and Gümrah Toker (n 87) 286; Nomer (n 15) 207; Ekşi (n 15) 301; Ruhi (n 15) 80; Akıncı (n 15) 210-211; Güngör (n 15) 285. Bu yönde kabulü gerektiren istisnai durumlara medeni ölüm, dini ölüm durumları örnek gösterilmektedir (Ekşi (n 15) 301).

98 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 11-1135/ 973, 26.11.2014 <<https://khyk.kazancihukuk.com>> Erişim Tarihi 26 Eylül 2021.

99 Uygulamada, Yönetmeliğin 9(6)'uncu maddesinde belirtilen şart bakımından inceleme UYAP sisteminden aktarılan bilgiler göre yapılmaktadır. İlgili şarta ilişkin bilgiler başvuru formuna sistem tarafından yüklenmektedir.

tereddüde neden olmaktadır. Bu kapsamda cevaplandırılması gereken sorulardan biri davadan feragat ve davanın açılmamış sayılmasının düzenleme kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Davadan feragat ve davanın açılmamış sayılmasının düzenleme kapsamında ele alınmasının ortaya çıkarabileceği menfi etkiyi ortadan kaldırmak amacıyla bu tür durumların düzenleme çerçevesinde değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Kanaatimizce de hem davadan feragat hem de davanın açılmamış sayılmasının ilgili düzenleme kapsamında değerlendirilmesi uygun olmayacaktır.

Bu kapsamda cevaplandırılması gereken sorulardan bir diğeri tanıma için açılan davanın mı, evliliğin sona ermesine ilişkin davanın mı, yoksa her ikisinin mi düzenleme kapsamında değerlendirileceğidir. Doktrinde bir görüşe göre, hem tanıma için açılan davalar hem de evliliğin sona ermesine yönelik davalar düzenleme kapsamında değerlendirilmektedir¹⁰⁰. Diğer bir görüşe göre ise, düzenlemede tanıma için açılan davalar kastedilmektedir¹⁰¹. Kanaatimiz ise evliliği sona erdiren davalar ve yabancı kararın tanınması için açılan davaların bu kapsamda değerlendirilmesinin makul görünmediği yönündedir.

A. Davadan Feragat ile Davanın Açılmamış Sayılmasının Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararla İlgili Türkiye’de Açılmış ve Halen Devam Eden veya Reddedilmiş Dava Bulunmaması Şartı İçerisinde Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği Sorunu

Davadan feragat ile davanın açılmamış sayılmasının yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlarla ilgili Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunmaması şartı içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorusuna cevap verilebilmesi için öncelikle bu kavramları ele almanın uygun olacağı kanaatindeyiz.

Davadan feragat, davadan vazgeçme anlamına gelmektedir¹⁰². Davadan feragatle ilgili düzenleme Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun (HMK)¹⁰³ 307’nci maddesinde yer almaktadır. İlgili düzenlemeye göre davadan feragat ile davacı, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmektedir. HMK’nın 310 ilâ 311’inci maddeleri uyarınca hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilecek feragat, kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de açılan boşanma davasından feragat edilebilir. Yine yabancı boşanma kararının tanınması için açılan davadan feragat edilmesi de mümkündür.

100 Tanrıbilir (n 15) 375, 382-383; Akıncı (n 15) 191.

101 Ayhan İzmirli (n 14) 67, 109-110; Ecemiş (n 34) 357, 389.

102 Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü <<https://sozluk.adalet.gov.tr/>> Erişim Tarihi 21 Eylül 2021.

103 Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Kanun Numarası : 6100, Kabul Tarihi : 12.01.2011, RG 04.02.2011/27836.

Davanın açılmamış sayılmasıyla ilgili düzenlemeler HMK'nın farklı maddelerinde yer almaktadır. HMK çerçevesinde, görevsizlik ve yetkisizlik kararı verilmesi halinde, kanuni temsilcilerin izin belgelerini dava veya cevap dilekçesiyle mahkemeye vermemeleri halinde, avukatın vekâletnamesinin aslını veya onaylı örneğini vermemesi halinde, dava dilekçesinde bazı hususların bulunmaması halinde ve dosyanın işlem den kaldırılması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilebilmektedir.

HMK'nın 20(1)'nci maddesine göre, görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden, süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten, kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde dava açılmamış sayılarak, görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen karar verilir. Bu kapsamda ilgilinin, Türkiye'de görevli ve yetkili olmayan bir mahkemede boşanma davası¹⁰⁴ açması üzerine, görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmemesi durumunda dava açılmamış sayılmaktadır. Yine ilgilinin, Türkiye'de görevli ve yetkili olmayan bir mahkemede yabancı boşanma kararının tanınması için dava¹⁰⁵ açması üzerine, görevsizlik

104 TMK'nın 168'inci maddesine göre, boşanma davalarında yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir. Boşanma davalarında görevli mahkeme, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4'üncü maddesine göre aile mahkemeleridir. Kanun'un 2'nci maddesine göre, aile mahkemesi kurulamayan yerlerde bu Kanun kapsamına giren dava ve işlere Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen asliye hukuk mahkemesince bakılacağı kabul edilmiştir. Dolayısıyla boşanma davalarında görevli mahkeme aile mahkemesi olmakla, aile mahkemesi kurulamayan yerlerde davaya asliye hukuk mahkemesi aile mahkemesi sıfatıyla bakacaktır.

105 Anayasa'nın 142'nci maddesinde mahkemelerin kuruluşu, görevi, yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 4'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında, "20.05.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizinde aile mahkemeleri görevlidir" düzenlemesi yapılmıştır. 5718 sayılı MÖHUK'un 64'üncü maddesinde, 20.05.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun yürürlükten kaldırıldığı belirtilmiştir. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da 2675 sayılı mülga MÖHUK'a atıf yapılmış, bu kanundan sonra yürürlüğe giren 5718 sayılı MÖHUK'ta ise eski kanuna yapılan atıfların bu kanuna da yapılmış sayılacağına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. İki kanunun birbiri yerine ikame edilmiş olması ile 5718 sayılı MÖHUK'ta tanıma ve tenfizle ilgili düzenlemelerde esaslı değişiklik yapılmaması esas alınarak amaçsal yorumla, ilgili düzenlemenin yürürlükte olduğu kabul edilmektedir (Sargın and Erten (n 14) 37, 87). Doktrinde aile hukukuna ilişkin kararların tanınmasında aile mahkemelerinin görevli olduğu kabul edilmektedir (Güven (n 15) 189; Tütüncübaşı (n 22) 204; Dolunay (n 15) 110; Önal (n 51) 576, 580-581; Can and Tuna (n 15) 293; Nomer (n 15) 182; Ekşi (n 15) 58-59; Akıncı (n 15) 216; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 221); Çelikel and Erdem (n 15) 726-727; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 15) 733-734; Doğan (n 15) 144). Uygulamada verilen kararlar da bu yöndedir. Bkz. Yargıtay 2 HD, 6987/10100, 08.07.2008; Yargıtay 2 HD, 20342/9075, 24.05.2011 <<https://khyk.kazancihukuk.com/>> Erişim Tarihi 25 Şubat 2021. MÖHUK'ta tanıma için açılacak davalarda yetkili mahkeme ile ilgili düzenleme yapılmamıştır. MÖHUK'un 51(2)'inci maddesinde yetkili mahkeme, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu yer mahkemesi, Türkiye'de yerleşim yeri veya sâkin olduğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemeleri olarak belirlenmiştir. Tenfiz için açılacak davalarda yetkili mahkemenin belirlendiği MÖHUK'un 51(2)'inci maddesinde yer alan düzenlemeden hareketle, tanıma için açılacak davalarda yetkili mahkeme tespit edilmektedir. Doktrinde bir görüş Anayasa'da kıyası yasaklayan 142'nci madde uyarınca tenfiz için açılacak davalarda görev ve yetkili düzenleyen hükmün yabancı kararların tanınması için açılan davalarda uygulanmasının açık düzenleme yapılmadıkça mümkün olmadığını belirtmektedir (Sargın and Erten (n 14) 37, 93). Kanaatimizce de Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da 2675 sayılı kanuna atıf yapılmış olması, yetki ile ilgili açık düzenleme bulunmaması, yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında görevli ve yetkili mahkemenin belirlenmesinin kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmesine neden olmaktadır.

veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmemesi durumunda da dava açılmamış sayılmaktadır.

HMK'nın 54(3)'üncü maddesine göre, kanuni temsilciler, davanın açılıp yürütülmesinin belli bir makamın iznine bağlı olduğu hâllerde¹⁰⁶ izin belgelerini dava veya cevap dilekçesiyle mahkemeye vermek zorundadırlar. Aksi takdirde dava açamaz ve yargılamayla ilgili hiçbir işlem yapamazlar. Süresi içinde belgelerin ibraz edilmemesi veya mahkemeye başvurulmaması hâlinde, dava açılmamış veya gerçekleştirilen işlemler yapılmamış sayılır. Bu kapsamda kanuni temsilciler Türkiye'de boşanma ya da yabancı kararın tanınması için dava açtıklarında, davanın açılıp yürütülmesi için gerekli izin belgelerini dava veya cevap dilekçesiyle mahkemeye vermek zorundadırlar. Zira süresi içinde belgelerin ibraz edilmemesi veya mahkemeye başvurulmaması hâlinde dava açılmamış sayılacaktır.

HMK'nın 77(1)'nci maddesine göre, vekâletnamesinin aslını veya onaylı örneğini vermeyen avukat dava açamaz ve yargılamayla ilgili hiçbir işlem yapamaz. Şu kadar ki, gecikmesinde zarar doğabilecek hâllerde mahkeme, vereceği kesin süre içinde vekâletnamesini getirmek koşuluyla avukatın dava açmasına veya usul işlemlerini yapmasına izin verebilir. Bu süre içinde vekâletname verilmez veya asıl taraf yapılan işlemleri kabul ettiğini dilekçeyle mahkemeye bildirmez ise dava açılmamış veya gerçekleştirilen işlemler yapılmamış sayılır. Türkiye'de avukat vasıtasıyla boşanma ya da yabancı kararın tanınması için açılan davalarda, avukat vekâletnamesinin aslını veya onaylı örneğini vermezse dava açamayacaktır. Gecikmesinde zarar doğabilecek hâllerde mahkeme, vereceği kesin süre içinde vekâletnamesini getirmek koşuluyla avukatın dava açmasına veya usul işlemlerini yapmasına izin verebilecek olup, verilen süre içinde vekâletname verilmez veya asıl taraf yapılan işlemleri kabul ettiğini dilekçeyle mahkemeye bildirmez ise dava açılmamış sayılacaktır.

HMK'nın 119(1)'üncü maddesinin 1'inci fıkrasına göre, mahkemenin adı; davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri; davacının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası; varsa tarafların kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin adı, soyadı ve adresleri; davanın konusu; malvarlığı haklarına ilişkin davalarda dava konusunun değeri; davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri; iddia edilen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği; dayanılan hukuki sebepler; açık bir şekilde talep sonucu; davacının varsa kanuni temsilcisinin veya vekilinin imzası dava dilekçesinde bulunması gereken unsurlardır. İlgili düzenlemenin 2'nci fıkrasında dava dilekçesinde mahkemenin adı; davanın konusu ve malvarlığı haklarına ilişkin davalarda dava konusunun değeri; davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri; iddia edilen her bir vakıanın

¹⁰⁶ Örneğin TMK'nın 462(8)'nci maddesine göre acele hâllerde, vasiinin, geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere, dava açabilmesi için vesayet makamının izni gereklidir.

hangi delillerle ispat edileceği; dayanılan hukuki sebepler dışında kalan hususların eksik olması hâlinde, hâkimin davacıya eksikliği tamamlaması için bir haftalık kesin süre vereceği, bu süre içinde eksikliğin tamamlanmaması hâlinde davanın açılmamış sayılacağı kabul edilmiştir. Açılmamış sayılan davanın harç yatırılarak yeniden açılabilmesi mümkündür¹⁰⁷. Türkiye’de boşanma için açılan dava dilekçesinde HMK’nın 119(2)’uncu maddesinde belirtilen hususlar yer almıyorsa, bu eksikliğin verilen kesin süre içinde de tamamlanamaması halinde dava açılmamış sayılacaktır¹⁰⁸.

HMK’nın 150(1)’nci maddesine göre, usulüne uygun şekilde davet edilmiş olan taraflar, duruşmaya gelmedikleri veya gelip de davayı takip etmeyeceklerini bildirdikleri takdirde dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilmektedir. HMK’nın 150(5)’nci maddesine göre, işlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay içinde yenilenmeyen davalar, sürenin dolduğu gün itibarıyla açılmamış sayılacak ve mahkemece kendiliğinden karar verilerek kayıt kapatılacaktır. HMK’nın 150(6)’nci maddesine göre, işlemden kaldırılmasına karar verilmiş ve sonradan yenilenmiş olan dava, ilk yenilenmeden sonra bir defadan fazla takipsiz bırakılamayacak olup, aksi hâlde dava açılmamış sayılacaktır. Türkiye’de boşanma ve yabancı kararın tanınması için açılan davalarda HMK’nın ilgili maddeleri kapsamında dosya işlemden kaldırıldığında davanın açılmamış sayılmasına karar verilebilecektir.

Yine HMK’nın 320(4)’nci maddesine göre, basit yargılama usulüne tabi davalarda işlemden kaldırılmasına karar verilmiş olan dosya, yenilenmesinden sonra takipsiz bırakılırsa dava açılmamış sayılacaktır. MÖHUK’un 55’inci maddesinde, tenfiz isteminin basit yargılama usulü hükümlerine göre incelenerek karara bağlanacağı kabul edilmiştir. Yabancı kararın tanınması için açılan dava da basit yargılama usulü hükümlerine tabidir¹⁰⁹. Bu kapsamda yabancı kararın tanınması için açılan dava, dosya işlemden kaldırıldıktan sonra yenilenir sonra takipsiz bırakılırsa dava açılmamış sayılacaktır.

Bu açıklamalar ışığında NHK’nın 27/A maddesine göre tanınması talep edilen yabancı boşanma kararıyla ilgili olarak Türkiye’de açılan davada, davadan feragat ve davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karar verilmesi durumunda, yabancı boşanma kararının nüfus kütüğüne tescil edilip edilemeyeceğini ele alalım.

107 Yargıtay 21 HD, 9551/11116, 24.12.2002 (YKD, 29 (6) 2003, 954-955).

108 Bu bağlamda ayrıca ifade etmek gerekir ki, MÖHUK’un 52’nci maddesinde, yabancı kararın tenfizi için açılan dava dilekçesinde bulunması gerekli hususlar, *“tenfiz isteyen ile karşı tarafın ad, soyad, adresleri; varsa kanunî temsilci ya da vekillerinin ad, soyad, adresleri; tenfiz konusu hükmün hangi devlet mahkemesinden verilmiş olduğu; mahkemenin adı ile ilâmın tarihi, numarası; hükmün özeti; eğer tenfiz hükmün bir kısmı hakkında isteniyorsa bunun hangi kısım olduğu”* şeklinde belirtilmiştir. Bu düzenleme yabancı kararların tanınmasında da dikkate alınmaktadır (Can and Tuna (n 15) 295; Ekşi (n 15) 86-87; Tekinalp (n 15) 427; Çelikel and Erdem (n 15) 731-732; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 15) 737-738; Doğan (n 15) 145).

109 Basit yargılama usulüne tabi dava ve işlerin belirtildiği HMK’nın 316’nci maddesinde kıyas yapma imkânı tanınmayıp, basit yargılama usulünün diğer kanunlarda açık şekilde düzenlenmesi durumunda mümkün olacağı belirtilmiştir (Sargın and Erten (n 14) 37, 76). Doktrinde tanınmanın basit yargılama usulüne tabi olduğu kabul edilmektedir (Akıncı and Demir Gökyayla (n 51) 57; Önal (n 51) 591; Can and Tuna (n 15) 298; Özkan and Tütüncübaşı (n 15) 220; Ekşi (n 15) 112; Çelikel and Erdem (n 15) 799; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 15) 725-726; Doğan (n 15) 145). Çalışmamızın kapsamını aşacağından ayrıntıya girmeden şu hususu belirtmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz ki, tanınmanın basit yargılama usulüne tabi olduğu çekişmesiz yargı faaliyeti şeklinde nitelendirilmesi durumunda mümkün olabilecektir (Sargın and Erten (n 14) 37, 76-77). Doktrinde tanınmanın hukuki niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sargın and Erten (n 14) 37, 37-136; Önal (n 51) 576, 576 - 610.

Yabancı boşanma kararlarının NHK'nın 27/A maddesi kapsamında tanınması için yapılan başvuru, feragat edilen bir davanın bulunması ya da davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karar verilmiş olması halinde reddedilmemektedir. Davadan feragat ve davanın açılmamış sayılmasına ilişkin durumlarda, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararların nüfus kütüğüne tesciline yönelik başvuru yapıldığında başvuru formunda yer alan "bu kararla ilgili Türk mahkemelerinde açılmış ve halen devam eden bir dava veya tanınmanın reddedildiğine dair karar var mıdır?" sorusu için ayrılan alan sistem tarafından yapılan sorgulama sonucunda "evet" olarak işaretli gelmektedir. YKTY Açıklama'da davadan feragat ile davanın açılmamış sayılmasına ilişkin kararların, davaya son veren taraf işlemlerinden olup şekli anlamda kesin hüküm oluştursalar da, taraflar arasındaki uyuşmazlığı esastan çözmedikleri için "yabancı ülke adli veya idari makamları tarafından verilen kararlar ilgili Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunuyorsa başvurunun reddedileceği" hükmü kapsamında değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir. Taraflarca davadan feragat veya davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karar asıllarının ibraz edilmesi halinde, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararların aile kütüğüne tesciline yönelik başvuru kabul edilmekte, ibraz edilen karar, ilgili komisyona intikal ettirilerek, komisyonca talimat doğrultusunda incelenerek karar verilmektedir.

Davadan feragat ya da davanın açılmamış sayılması gibi durumlarda, açılmış ve halen devam eden dava bulunduğundan bahsedilemeyecektir. Fakat bu durumların davanın reddi içerisinde değerlendirilebilmesi mümkündür. Açılmış olan dava bazı nedenlerle reddedilmektedir. Bu kapsamda davadan feragat edildiğinde feragat nedeniyle red kararı verilmektedir. Yine dava şartlarının¹¹⁰ eksikliği de davanın reddine neden olabilmektedir. HMK'nın 115(2)'inci maddesine göre, hakim dava şartı eksikliğini tespit ederse davanın usulden reddine karar verebilecektir. Bu kapsamda hakim, dava şartı eksikliğini giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verecek ancak verilen süre içinde dava şartı eksikliği giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddedecektir. Örneğin, Türkiye'de görevli olmayan bir mahkemede dava açılması üzerine dava açılmamış sayılacak usulden red kararı verilecektir.

Kanaatimizce usulen reddedilmiş dava bulunması, Yönetmeliğin 9(6)'uncu maddesi çerçevesinde yabancı boşanma kararının tanınmasına engel teşkil etmektedir. Uygulamanın bu yönüyle hatalı olduğu görülmektedir. İdarenin adsız düzenleyici

110 Dava şartları, mahkemenin uyuşmazlığın esasını inceleyebilmesi için varlığı ya da yokluğu gerekli görülen şartlardır (Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz and Emel Hanağası, *Medeni Usul Hukuku* (5th edn, Yetkin 2019) 285; Şanal Görgün, Levent Börü, Barış Toraman and Mehmet Kodaklıoğlu, *Medeni Usul Hukuku* (8th edn, Yetkin 2019) 253). Türk mahkemelerinin yargı yetkisinin (hakkı) bulunması, yargı yolunun uygun olması (bir davanın adli yargıda görülebilmesi için dava adli yargı kolu içinde yer almalı), mahkemenin görevli olması, kesin yetki halinde mahkemenin yetkili olması, davada iki tarafın bulunması, tarafların taraf ehliyetine sahip olması, tarafların dava ehliyetine sahip olması, tarafların dava takip yetkisine sahip olması, yasal temsilcilerin gerekli niteliğe sahip olması, usulüne uygun ve geçerli vekaletname bulunması, hukuki yarar, kesin hüküm bulunmaması, davacının gider avansı yatırması, teminat gösterilmesi, davanın derdest olmaması HMK'da yer alan genel dava şartlarındandır (Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 110) 286-294; Görgün, Börü, Toraman and Kodaklıoğlu (n 110) 254-262).

işlemleri¹¹¹ ile kanun ve Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda belirtmek gerekir ki, adsız düzenleyici işlemlerle yapılan düzenlemeler kanuna aykırı olamaz¹¹². Her ne kadar uygulamada Bakanlık tarafından yayımlanan açıklamayla hak kayıpları önlenmeye çalışılsa da, bu konuda yasal düzenleme yapılmamış olması uygun değildir. Yasal düzenleme yapılarak uygulamanın hukuki zemine oturtulması gerekmektedir.

B. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararla İlgili Türkiye’de Evliliğin Sona Ermesine Yönelik Açılmış ve Halen Devam Eden veya Reddedilmiş Dava Bulunması Durumunun Değerlendirilmesi

Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararla ilgili Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunmaması şartı kapsamında dava ifadesinden evliliğin iptali için açılan davanın¹¹³ kastedildiği düşünülebilir. Türk hukukunda evliliğin iptali yönünde açılmış ve halen devam eden dava mevcut ise yabancı boşanma kararının nüfus kütüğüne tescil edilmesi mümkün olmamalıdır. Fakat evliliğin iptaline ilişkin açılan davanın reddi halinde ise yabancı boşanma kararı nüfus kütüğüne tescil edilebilmelidir.

Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararla ilgili Türkiye’de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunmaması şartı kapsamında dava ifadesinden boşanma için açılan davanın kastedildiği de düşünülebilir.

MÖHUK’un 41’inci maddesinde, “*Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılmadığı takdirde Türkiye’de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye’de sâkin değilse Türkiye’deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür*” şeklinde düzenleme yapılmıştır¹¹⁴.

111 Adsız düzenleyici işlemler, idare tarafından çeşitli isimlerle çıkarılan, maddi açıdan kural koyucu nitelikte olduğu kabul edilen işlemler grubu olarak adlandırılmaktadır (Yeliz Şanlı Atay, *Türk İdare Hukukunda Adsız Düzenleyici İşlemler* (1st edn, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü 2011) 7). Adsız düzenleyici işlemlerle çözüm üretilebilse de, kanuni dayanağı olmadan bu türden çözümler üretilmesi doğru görülmemektedir (ibid 153).

112 İbid 159.

113 Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Dural, Tufan Ögüz and Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku* (16th edn, Filiz 2021) 80-102; Turgut Akıntürk and Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku İkinci Cilt* (23th edn, Beta 2021) 225-234.

114 MÖHUK’un 41’inci maddesi yanında taraf olduğumuz bazı sözleşmelerde de yabancı ülke mahkemelerinde açılmış dava bulunması hâlinde aynı davanın Türk mahkemelerinde açılmayacağı kabul edilmiştir. Türkiye’nin de tarafı olduğu Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınmasına İlişkin Sözleşme’nin (RG 04.05.1975/15226) 10’uncu maddesinde, âkit devletlerden birinin makamı önünde daha önce evlilik bağının zevaline, gevşetilmesine, varlığına, yokluğuna, geçerliğine veya butlanına ilişkin bir istemde bulunulmuşsa, diğer âkit devlet makamlarının, aynı konuda ve aynı sıfatı taşıyan aynı taraflarla ilgili olup önelerine getirilen her istemin esaslı hakkında karar vermekten sarfınazar edecekleri, sonradan başvurulmuş mercinin en az bir yıllık bir süre tespit yetkisine sahip olacağı ve bu süre sonunda esas hakkında henüz bir karar verilmemişse kendisinin karar verebileceği kabul edilmiştir. Ayrıca aynı yönde kabulü, Türkiye ile Ukrayna Arasında Hukuki Konularda Adli Yardımlaşma ve İşbirliği Anlaşması’nın (RG 22.12.2003/25324) 17’nci maddesinde de, aynı davanın her iki devlette açılması hâlinde sonraki davanın reddedileceği düzenlemesinde görmekteyiz. Evlilik Bağına İlişkin Kararların Tanınmasına İlişkin Sözleşme ve Türkiye ile Ukrayna Arasında Hukuki Konularda Adli Yardımlaşma ve İşbirliği Anlaşması çerçevesinde, yabancı ülkede açılan bir boşanma davası bulunuyorsa Türk mahkemelerinde açılacak boşanma davasının görülmesi mümkün olmayacaktır.

Doktrinde bir görüşe göre, MÖHUK'un 41'inci maddesi kapsamındaki bir davanın, yabancı ülke mahkemesinde açılmasından sonra Türk mahkemelerinde de açılması halinde yabancı derdestlik itirazı yapılabilecektir¹¹⁵. Diğer görüşe göre ise, MÖHUK'un 41'inci maddesi kapsamındaki bir davanın, yabancı ülke mahkemesinde açılmasından sonra Türk mahkemelerinde de açılması halinde derdestlik değil, milletlerarası yetkisizlikten bahsedilmesi gerekmektedir¹¹⁶. Diğer bir görüşe göre ise, yabancı derdestliğin dikkate alınması gerektiği kabul edilen hallerde, bu durumun dikkate alınabilmesi, yabancı kararın tanıma ve tenfiz şartlarına sahip olması halinde mümkün olabilecektir¹¹⁷.

Taraflardan birinin Türk vatandaşı olduğu yabancı boşanma davasının yabancı ülke mahkemelerinde açılmış olması halinde kural olarak Türk mahkemelerinde açılmış ve halen devam eden boşanma davası bulunduğu bahsedilemeyecektir. MÖHUK'un 41'inci maddesinde, Türk mahkemelerinde açılacak boşanma davasında Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisinin bulunması, davanın yabancı ülke mahkemelerinde açılmamış ya da açılmamış olması şartına bağlanmıştır. Taraflardan birinin Türk vatandaşı olduğu boşanma davasının ilk olarak yabancı ülke mahkemelerinde açılması Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini ortadan kaldırmaktadır. Bu kapsamda yabancı ülkede davanın derdest (görülmekte) olmasına¹¹⁸ Türk hukukunda hukuki sonuç bağlanmaktadır. Doktrinde bir görüşe göre, MÖHUK'un 41'inci maddesinde yer alan düzenlemenin amacının yalnızca yabancı ülke mahkemelerinde açılan davalara değil, açılan davalar sonucu verilen kararlara da sonuç bağlandığında gerçekleşebileceği haklı olarak savunulmaktadır¹¹⁹.

İlgili kanuni düzenlemenin amaçlarından biri de, hukuki yararın bulunmadığı durumda yabancı ülkede Türklerin kişi hallerine ilişkin dava açıldığında, Türkiye'de konu, sebep ve tarafları aynı davanın yeniden açılmasına engel olmaktadır¹²⁰. Yurt dışında açılan bir davanın esası hakkında verilip kesinleşen bir karar varsa MÖHUK'un 41'inci maddesi çerçevesinde, Türk mahkemelerinin aynı uyumsuzluk konusunda da milletlerarası yetkisi bulunmayacaktır¹²¹. Türklerin kişi hallerine ilişkin dava yurt

115 Akıncı and Demir Gökyayla (n 15) 38-39; Nomer (n 15) 96; Tekinalp (n 15) 393; Çelikel and Erdem (n 15) 624; Şanlı, Esen and Ataman Fıganmeşe (n 15) 543-544; mülga MÖHUK döneminde aynı yönde bkz. Nuray Ekşi, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi* (2th edn, Beta 2000) 156; Uyanık Çavuşoğlu (n 51) 15. Bu kapsamda, MÖHUK'ta yabancı derdestliği dava şartı olarak düzenleyen açık hüküm bulunmadığından, milletlerarası usul hukukunda yabancı derdestliğin ancak ilk itiraz olarak ileri sürülürse göz önüne alınacağı kabul edilmektedir (Nomer (n 15) 96; Çelikel and Erdem (n 15) 669-670).

116 Bilgin Tiryakioğlu, 'Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi' (2012) Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan 1141, 1154. Bu kapsamda, Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisi bulunmadığının taraflarla ileri sürülmesi bile hakim tarafından re'sen göz önüne alınacağı kabul edilmektedir (ibid 1155).

117 Doğan (n 15) 56.

118 Yabancı derdestlikle ilgili MÖHUK ve HMK'da açık düzenleme yer almamaktadır. HMK'nın 114(1)'üncü maddesinde, aynı davanın daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmamasının dava şartı olduğu kabul edilmiştir. Düzenlemenin iki Türk mahkemesi arasındaki derdestlik konusuna ilişkin olduğu kabul edilmektedir (Şanlı, Esen and Ataman Fıganmeşe (n 15) 543).

119 Erten (n 34) 221-222.

120 Tiryakioğlu (n 116) 1141, 1158.

121 Ekşi (n 115) 157; Erten (n 34) 220.

dışında açılıp, sonuçlanmış ise ilk olarak, bu yabancı kararın tanıma ve tenfizinin talep edilmesi gerekmektedir¹²². Ancak yabancı ülke mahkemelerinden verilen kararların tanıma veya tenfiz talebi reddedildiğinde, MÖHUK'un 41'inci maddesi çerçevesinde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin bulunacağı kabul edilmelidir¹²³. Mülga 2675 sayılı MÖHUK döneminde, Yargıtay'ın farklı yönde verdiği kararlar da doktrinde eleştirilmektedir¹²⁴.

Bu noktada şu hususu da ifade etmek gerekir ki, taraflardan birinin Türk vatandaşı olduğu boşanma davasının Türk mahkemelerinde açılmasından sonraki bir tarihte yabancı ülke mahkemelerinde açılması mümkündür. Boşanmanın yabancı ülke mahkemesinde daha önce sonuçlanması durumunda, Türk mahkemelerinde görülmekte olan davada yabancı boşanma kararının tanınması istenebileceği gibi, bu boşanma kararının görevli ve yetkili mahkemeden tanınması da talep edilebilir. Türkiye'de açılmış ve hâlen devam eden boşanma davası bulunması, yabancı ülke mahkemelerinden verilen boşanma kararlarının görevli ve yetkili Türk mahkemelerine başvurularak MÖHUK kapsamında tanınması talebine engel teşkil etmemektedir. Daha kolay bir şekilde kararların tanınması imkânı sağlamak amacıyla yapılan NHK düzenlemesi kapsamında kararın nüfus kütüğüne tescili için yapılacak başvuruya, Türkiye'de açılmış ve halen devam eden boşanma davasının engel teşkil edecek olması kanaatimizce makul görünmemektedir.

Ayrıca daha önce ifade ettiğimiz üzere birçok ülke hukukunda, boşanmalar idari makam kararıyla gerçekleştirilmektedir. Yabancı ülke idari makamlarına yapılan bir boşanma başvurusu bulursa bile yetkili Türk mahkemelerinde boşanma davası açılabilir. Türkiye'de açılmış ve halen devam eden bir boşanma davası bulunmasının yabancı idari boşanma kararlarının kolay şekilde tanınmasına engel teşkil etmesi kanaatimizce ilgililer bakımından hak kaybına yol açacak niteliktedir. İdari boşanma kararlarının, NHK'nın 27/A maddesi çerçevesinde nüfus kütüğüne tescili yapılamazsa, MÖHUK çerçevesinde tanıma için mahkeme kararı gerekli görüldüğünden tanınması mümkün olmayacaktır. Karşı tarafa zorluk çıkarmak amacıyla Türkiye'de açılan davada boşanma kararı alınması önlenilecek, yabancı idari makam kararıyla Türk

122 Ekşi (n 115) 156; Tiryakioğlu (n 116) 1141, 1156; Erten (n 34) 221. Türklerin kişi hâllerine ilişkin davaların yabancı mahkemede karara bağlandığında davanın yeniden görülmesinde hukuki yarar bulunmayacağı kabul edilmektedir (Erten (n 34) 221).

123 Tiryakioğlu (n 116) 1141, 1158; Erten (n 34) 220.

124 Tiryakioğlu (n 116) 1141, 1156; Erten (n 34) 220-222. Konuyla ilgili bir davada ilk derece mahkemesi tarafından, yabancı boşanma kararı gerekçe gösterilerek, yabancı boşanma kararının tanınması talep edilmeden Türkiye'de tekrar boşanma davası açıldığından yetkisizlik kararı verilmiştir. Bunun üzerine Yargıtay ise, yabancı boşanma kararının tenfizi için mahkemeye başvurmadan Türkiye'de boşanma davası açılmasına hukuki bir engel bulunmadığı, Türk vatandaşlarının Türk mahkemelerinde hak aramalarının engellenmesinin anayasal haklarının kısıtlanması sonucunu doğuracağından bu durumun uygun görülmeyeceği yönünde karar vermiştir (Yargıtay 2 HD, 11103/97, 14.01.1986 (YKD 12 (12) 1986, 1764-1765; Erten (n 34) 220, dn. 119). Belirttiğimiz kararın, yabancı mahkeme tarafından karar verildiğinde Türkiye'de yeniden dava açmada hukuki yarar bulunmadığı, yabancı mahkeme kararının Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi üzerinde etkili olmadığının kabul edilmesi hâlinde davanın yabancı ülke mahkemelerinde açılmasının Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini neden kaldırdığının açıklanamayacağı, karardan memnun olmayanların Türkiye'de yeniden dava açmalarına imkân tanınacağı gibi nedenlerle eleştirildiği görülmektedir (Erten (n 34) 220-222).

mahkeme kararının birbiriyle çelişkili olması sorunuyla karşılaşılabilecektir. Bu durum dolaylı olarak MÖHUK'un 41'inci maddesinde yer alan hükmün amacına da aykırılık teşkil edecektir. Yabancı kararların hukuki sonuçlarının kabul edilmesi konusunda devletlerin mükellefiyetleri bulunmamaktadır¹²⁵. Ancak diğer ülke mahkemelerinden farklı kararların verildiği durumlarda yabancı kararın tanınmaması aynı konuda birbirine aykırı kararların ortaya çıkmasına, kişisel hakların tehlikeye girmesine, kişisel ilişkilerde istikrarın temin edilememesine neden olacaktır¹²⁶.

Türk mahkemelerinde açılmış bir boşanma davası reddedilmesine rağmen başka bir sebebe dayanılarak yeniden boşanma davası açılması, boşanma davasının reddinden sonraki 3 yıl içinde ortak hayatın yeniden kurulamaması halinde istem üzerine boşanmaya karar verilmesi halinde durumun nasıl değerlendirileceğini burada tartışmak yerinde olacaktır. Türk Medeni Kanunu'nun ikinci bölümünde yer alan 161 ilâ 166 arasındaki maddelerde boşanma sebepleri belirtilmiştir. Bu kapsamda boşanma sebepleri zina, hayata kast, pek kötü muamele ya da onur kırıcı davranış, küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, akıl hastalığı ile evlilik birliğinin temelinden sarsılmasıdır. Türk mahkemelerinde açılan bir boşanma davası reddedilmesine rağmen, başka bir sebebe dayanılarak yeniden boşanma davası açılabilir. Aynı zamanda boşanma davasının reddinden sonraki 3 yıl içinde ortak hayatın yeniden kurulamaması halinde de istem üzerine boşanmaya karar verilmektedir¹²⁷. Türk mahkemelerinde reddedilen boşanma davası bulunsa bile, her iki durumda da yeniden boşanma davası açılabilmesi imkân dâhilindedir. Uygulamada, Türkiye'de açılıp reddedilen boşanma davası bulunmasına rağmen, farklı sebebe dayanılarak yabancı ülke mahkemelerinde açılıp kesinleşen boşanma davası bulunabilir. Ayrıca Türk mahkemelerince reddedilen boşanma davasının üzerinden 3 yıl geçmiş olabilir. Belirttiğimiz sebeplerle kanaatimizce, Türk mahkemelerinde reddedilen boşanma davası bulunmasının, NHK'nın 27/A maddesi çerçevesinde yapılacak başvuruya engel teşkil edeceği yorumu uygun olmayacaktır.

C. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararla İlgili Türkiye'de Tanıma Talebiyle Açılmış ve Halen Devam Eden veya Reddedilmiş Dava Bulunması Durumunun Değerlendirilmesi

Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 9(6)'uncu maddesinde, yabancı ülke adli veya idari makamları tarafından verilen kararla ilgili, Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunuyorsa başvurunun kabul edilmeyeceği düzenlemesi

125 Ertaş (n 15) 365, 374; Dolunay (n 15) 2; Nomer (n 15) 170; Can and Tuna (n 15) 251.

126 Çelikel (n 72) 2.

127 Türk Medeni Kanunu'nun 166'ncı maddesinde, boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi, bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliğinin temelden sarsılmış sayılacağı ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verileceği düzenlenmiştir.

yapılmıştır. Yönetmelikte aranan şartın, yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlar ile ilgili Türkiye’de tanıma talebiyle açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunması, durumunu kastettiği düşünülebilir. Bu kapsamda ilk olarak yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlar ile ilgili Türkiye’de tanıma talebiyle açılmış ve halen devam eden dava bulunması, daha sonra yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlar ile ilgili Türkiye’de tanıma talebiyle açılan davanın reddedilmiş olması durumunun değerlendirilmesi uygun görünmektedir.

1. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararla İlgili Türkiye’de Tanıma Talebiyle Açılmış ve Halen Devam Eden Dava Bulunması Durumunun Değerlendirilmesi

Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun 27/A maddesine göre yabancı boşanma kararının tanınması için talepte bulunmadan önce, bu kararın tanınması için mahkemeye başvurularak tanıma talep edilebilir. Daha önce de belirttiğimiz üzere, tarafların mahkeme kararı ile kesin hüküm elde etmek istemelerinde hukuki yararları bulunmaktadır. NHK m.27/A çerçevesinde yabancı boşanma kararı nüfus kütüğüne tescil edilerek tanındığında yabancı boşanma kararında yer alan velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi düzenlemelerin hukuki sonuç doğurabilmesi için mahkemeye başvurularak tanıma ya da tenfiz talep edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda tarafların yabancı boşanma kararında yer alan velayet, iştirak nafakası, çocuk ile kişisel ilişki kurulması, mal rejimi ve tazminat gibi hükümlerin hukuki sonuç doğurmasını sağlayabilmek için mahkemeye başvurularak yabancı boşanma kararının tanıma veya tenfizini istemelerinde hukuki yararları bulunmaktadır. Bilindiği üzere mahkemeye başvurularak yabancı boşanma kararının tanınması talep edildiğinde, konuyla ilgili taraf olunan milletlerarası sözleşme mevcut değilse değerlendirme MÖHUK’a göre yapılmaktadır.

NHK kapsamında yabancı boşanma kararının tanınabilmesi için yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlar ile ilgili tanıma talebiyle Türkiye’de açılmış ve halen devam eden dava bulunmaması şartının aranmasının gerekli olduğu düşünülebilir. Bu kapsamda ilgili şartla mahkemeden kesin hüküm elde etme imkânı nedeniyle tanıma için açılan davaya öncelik verildiği yorumu yapılabilecektir. Fakat şu hususu da ifade etmek gerekir ki, uygulamada yabancı boşanma kararlarının tanınması için açılan davaların sonuçlanması uzun zaman alabilmektedir. Yargılama süresinin uzunluğu yabancı boşanma kararlarının tanınması sürecinde karşılaşılan önemli sorunlardan biridir. Bu kapsamda karşı tarafa yapılacak tebligat yargılama süresinin uzamasına neden olan en önemli etkidir¹²⁸. Bu kapsamda mahkemeye başvuran taraflar açısından avukatlık ücreti, harçlar gibi yargılama giderleri ciddi mali yük oluşturmaktadır. Belirttiğimiz durumlar dikkate alındığında, yabancı boşanma kararının

128 Ayhan İzmirlî (n 14) 67, 82.

NHK çerçevesinde başvuru yapılarak kolay şekilde tanıtılmayacak olmasının uygun görülmeceğini de belirtmek gerekir.

2. Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararla İlgili Türkiye’de Tanıma Talebiyle Açılan Davanın Reddedilmiş Olması Durumunun Değerlendirilmesi

Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun 27/A maddesi kapsamında yabancı boşanma kararının tanınabilmesi için yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararın Türkiye’de tanınması için açılan davanın reddedilmiş olmaması şartının aranması kanaatimizce makul görünmemektedir.

Daha önce de belirttiğimiz üzere, kural olarak yabancı idari makam kararlarının mahkemeye başvurularak MÖHUK kapsamında tanınması mümkün değildir. Yabancı idari makam kararı hakkında NHK kapsamında başvuruda bulunmadan önce yetkili mahkemeye tanıma talebinin yöneltilmesi durumunda, MÖHUK kapsamında tanıma talebi kabul edilmeyip reddedildiğinde, NHK kapsamında yabancı idari kararın nüfus kütüğüne tescil edilemeyeceğinin kabulü hak kaybına sebep olacaktır.

Ayrıca bilindiği üzere, MÖHUK çerçevesinde yabancı kararın tanınması için, kararın, dava konusu veya taraflarla gerçek ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesi tarafından verilmemesi gerekmektedir. Bu şart yabancı boşanma kararının NHK’nın 27/A maddesi çerçevesinde nüfus kütüğüne tescili için gerekli görülmemiştir. Nüfus kütüğüne tescil için tarafların birlikte başvuru şartı arandığından, bu şartın kararın nüfus kütüğüne tescili için gerekli görülmemesi eksiklik olarak değerlendirilmemektedir. NHK’nın 27/A maddesinde yapılan değişikliklerle, taraflardan birinin yabancı olması hâlinde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına başvuru yapmasına imkân sağlanmıştır. Türk vatandaşı, diğer tarafın yabancı olduğu boşanma kararını, karar dava konusu veya taraflarla gerçek ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesi tarafından verilse bile nüfus kütüğüne tescil ettirebilecektir. Aynı mahkemeden karar alan diğer bir Türk vatandaşı ilk olarak MÖHUK kapsamında başvuru yapıp davanın bu nedenle reddi durumunda ise kararı nüfus kütüğüne tescil ettiremeyecektir. Bu durumda aynı mahkemeden karar alan iki farklı çiftin, boşanma kararlarından birinin nüfus kütüğüne tescili mümkün olabileceken, diğerinin tescil talebi reddedilecektir. Birçok açıdan eleştirilebilecek şartın kanaatimizce Yönetmelikten çıkarılması gerekmektedir.

V. Sonuç

Yabancı bir devletin yetkili makamları tarafından verilen boşanma kararlarının Türk hukukunda sonuç doğurabilmesi mevzuatımızda yer alan farklı yasal düzenlemeler çerçevesinde imkân dâhilindedir. Bu yasal düzenlemeler taraf olduğumuz bazı

milletlerarası sözleşmeler, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge ve Nüfus Hizmetleri Kanunu'dur.

Türk hukukunda, taraf olduğumuz bazı milletlerarası sözleşmelerde yabancı kararların tanınmasıyla ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Milletlerarası sözleşmeler dışında yabancı kararların tanınması MÖHUK'ta öngörülen usule göre yapılmakta, yabancı boşanma kararlarının görevli ve yetkili mahkemeye başvurularak tanınması talep edildiğinde, karar kural olarak MÖHUK'ta yer alan hükümler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bunun dışında Mavi Kartlılar Kütüğü ve Beyan Edilen Nüfus Olaylarının Tutulması Hakkında Yönerge ve NHK'nın 27/A maddesinde yer alan düzenleme ile de yabancı boşanma kararlarının dava açılması gerekmeksizin nüfus kütüğüne tescil edilerek kolay şekilde tanınması imkânı bulunmaktadır.

Yabancı boşanma kararlarının NHK'da yer alan düzenlemeye göre tanınabilmesi için gerekli şartlar, ilgili Kanun'un 27/A maddesinde yer almaktadır. Bu şartlara ek olarak Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 9(6)'uncu maddesinde, yabancı ülke adli veya idari makamları tarafından verilen kararlarla ilgili, Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunmaması şartı aranmıştır. İlgili düzenlemenin farklı şekillerde yorumlanabilmesi uygulama birliği oluşmasına engel teşkil etmektedir.

Yönetmelik'te yer alan düzenlemeyle ilgili şu hususu ifade etmememiz gerekir ki, uygulamada, NHK'nın 27/A maddesine göre yabancı boşanma kararının tanınması için yapılan başvuru davadan feragat ile davanın açılmamış sayılması halinde "yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlarla ilgili Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş dava bulunmaması" şartı nedeniyle reddedilmemektedir. Davadan feragat ya da davanın açılmamış sayılması gibi durumlarda, açılmış ve halen devam eden dava bulunduğu bahsedilemeyeceken, bu durumların davanın reddi içerisinde değerlendirilebilmesi mümkündür. Davanın açılmamış sayıldığı durumlarda usulden red kararı verilebilmektedir. Bu kapsamda usulden verilen red kararı bulunması Yabancı Ülke Adli veya İdari Makamlarınca Verilen Kararların Nüfus Kütüğüne Tescili Hakkında Yönetmeliğin 9(6)'uncu maddesi çerçevesinde yabancı boşanma kararının tanınmasına engel teşkil ettiğinden uygulama bu yönüyle hatalıdır. Her ne kadar Bakanlık tarafından yayımlanan açıklamayla uygulama bu yönde olsa da, konuyla ilgili yasal düzenleme eksikliği giderilmelidir. Sonuç olarak yasal düzenleme yapılarak uygulamanın hukuki zemine oturtulması gerektiği kanaatindeyiz.

Yabancı ülke adli veya idari makamlarınca verilen kararlarla ilgili Türkiye'de açılmış ve halen devam eden veya reddedilmiş boşanma davası bulunması ve reddedilmiş evliliğin iptali ya da tanıma taleplerinin NHK'nın 27/A maddesi çerçevesinde, yabancı

boşanma kararının nüfus kütüğüne tescil edilerek tanınmasına engel teşkil etmesi kanaatimizce makul görünmemektedir.

Taraflardan birinin Türk vatandaşı olduğu boşanma davasının Türk mahkemelerinde açılmasından sonraki bir tarihte yabancı ülke mahkemelerinde açılması mümkündür. Boşanmanın yabancı ülke mahkemesinde daha önce sonuçlanması durumunda, Türk mahkemelerinde görülmekte olan davada yabancı boşanma kararının tanınması istenebileceği gibi, bu boşanma kararının görevli ve yetkili mahkemeden tanınması da talep edilebilir. Türkiye’de açılmış ve hâlen devam eden boşanma davası bulunması, yabancı ülke mahkemelerinden verilen boşanma kararlarının, görevli ve yetkili Türk mahkemelerine başvurularak MÖHUK kapsamında tanınması talebine engel teşkil etmemektedir. Daha kolay bir şekilde kararların tanınması imkânı sağlamak amacıyla yapılan NHK düzenlemesi kapsamında yapılacak başvuruya da Türkiye’de açılmış ve halen devam eden boşanma davası engel teşkil etmemelidir.

Yabancı ülke idari makamlarına yapılan bir boşanma başvurusu bulunsa bile Türk yetkili mahkemelerinde boşanma davası açılabilir. Yabancı idari makam kararıyla tarafların boşanmalarına karar verilmesi durumunda, Türk mahkemelerinde açılan ve devam eden dava bulunması, yabancı kararın hukuki sonuçlarının kabul edilmemesine sebep olmamalıdır. Zira bu durumda çelişkili kararların ortaya çıkması söz konusu olabilecektir. Türkiye’de açılmış ve halen devam eden bir boşanma davası bulunmasının, yabancı idari boşanma kararlarının kolay yoldan tanınmasına engel teşkil edecek olması kanaatimizce makul görünmemektedir.

Ayrıca Türk mahkemelerinden reddedilen boşanma davası bulunsa bile, başka bir sebebe dayanılarak yeniden boşanma davası açılabilmesi ya da boşanma davasının reddinden sonraki 3 yıl içinde ortak hayatın yeniden kurulamaması halinde de istem üzerine boşanmaya karar verilmesi mümkündür. Türk mahkemelerinde reddedilen boşanma davası bulunmasının, NHK’nın 27/A maddesi çerçevesinde yapılacak başvuruya engel teşkil etmesi de uygun olmayacaktır. Burada yabancı ülke mahkemelerinde açılan boşanma davası ile Türk mahkemelerinde açılan boşanma davasının farklı sebeplere dayanması mümkün olabilir. Ayrıca aynı sebeple dahi olsa Türk mahkemelerinde reddedilen boşanma davasından sonra 3 yıl içinde ortak hayat yeniden kurulamamışsa istem üzerine boşanmaya karar verilebilmektedir. Türk mahkemelerinde açılan boşanma davasının reddi üzerinden 3 yıl geçmekle ortak hayat yeniden kurulamadığında, bu süreden sonra bile yabancı boşanma kararının nüfus kütüğüne tescili talebinde bulunulamamasının mantığı anlaşılmamaktadır.

Yine belirtmek gerekir ki, evliliğin iptaline ilişkin açılan davanın reddi halinde de yabancı boşanma kararının nüfus kütüğüne tescilinin kabul edilmemesi hak kaybına yol açabilecektir.

Son olarak Şu hususu da belirtelim ki, reddedilmiş tanıma talebinin de bu kapsamda değerlendirilmesi doğru değildir. Yabancı idari makam kararı hakkında NHK kapsamında başvuruda bulunmadan önce yetkili mahkemeye tanıma talebinin yöneltilmesi durumunda, MÖHUK kapsamında tanıma talebi kabul edilmeyip reddedildiğinde, NHK kapsamında yabancı idari kararın nüfus kütüğüne tescil edilemeyeceğinin kabulü kanaatimizce uygun olmayacaktır. MÖHUK çerçevesinde yabancı kararın tanınması için, kararın dava konusu veya taraflarla gerçek ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesi tarafından verilmemesi gerekmektedir. Taraflardan birinin yabancı olması hâlde Türk vatandaşı olan diğer taraf veya vekilinin tek başına yabancı kararın nüfus kütüğüne tescili için başvuru yapması imkânı bulunmaktadır. Türk vatandaşı, diğer tarafın yabancı olduğu boşanma kararını, karar dava konusu veya taraflarla gerçek ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesi tarafından verilse bile nüfus kütüğüne tescil ettirebilecektir. Aynı mahkemeden karar alan diğer bir Türk vatandaşı ilk olarak MÖHUK kapsamında başvuru yapıp davanın bu nedenle reddi durumunda ise kararı nüfus kütüğüne tescil ettiremeyecektir. Bu durumda aynı mahkemeden karar alan iki farklı çiftin, boşanma kararlarından birinin nüfus kütüğüne tescili mümkün olabileceken, diğerinin tescil talebi reddedilecektir. Birçok açıdan eleştiriye açık olan şartın kanaatimizce Yönetmelikten çıkarılması gerekmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

ıkar atıŐması: Yazar çıkar atıŐması bildirmemiŐtir.

Finansal Destek: Yazar bu çalıŐma için finansal destek almadığını beyan etmiŐtir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Bibliyografya/Bibliography

- Akıntürk T and Ateş D, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku İkinci Cilt* (23th edn, Beta 2021).
- Akıncı Z, *Milletlerarası zel Hukuk* (1st edn, Vedat 2020).
- Akıncı Z and Demir Gökyayla C, *Milletlerarası Aile Hukuku* (1st edn, Vedat 2010).
- Altuğ Y and Yasan M, ‘Milletlerarası zel Hukukta Kamu Düzeni’ (2003) Prof. Dr. Ergun nen’e Armağan 139-150.
- Arat T, ‘Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi’ (1964) XXI (1-4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 421-527.
- Arslan R, Yılmaz E, TaŐınar Ayvaz S and Hanağası E, *Medeni Usul Hukuku* (5th edn, Yetkin 2019).
- Ayhan İzmirli L, ‘Nüfus Hizmetleri Kanunu Madde 27/A Çerçevesinde Yabancı lkelerde Verilen Boşanma Kararlarının İdari Yoldan Tanınması’ (2018) XXII (4) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 67-126.
- Baumgartner SP, ‘How Well Do U.S. Judgments Fare in Europe’ (2008) 40 (1) George Washington International Law Review 173-231.

- Can H and Gümrah Toker A, *Milletlerarası Özel Hukuk* (3th edn, Adalet 2018).
- Can H and Tuna E, *Milletlerarası Usul Hukuku* (2th edn, Adalet 2019).
- Carbonneau TE, 'The French Exequatur Proceeding: The Exorbitant Jurisdictional Rules of Articles 14 and 15 (Code Civil) as Obstacles to the Enforcement of Foreign Judgments in France' (1979) 2 (2) *Hastings International and Comparative Law Review* 307-332.
- Çelikel A, *Ahkâmı Şahsiye Konusundaki Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması* (Fakülteler Matbaası 1963).
- Çelikel A and Erdem BB, *Milletlerarası Özel Hukuk* (17th edn, Beta 2021).
- Dayındarlı K, 'Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni' (1988) Prof. Dr. Yaşar KARAYALÇIN'a 65 inci Yaş Armağanı 657-692.
- Demir Gökyayla C, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizde Kamu Düzeni* (1st edn, Seçkin 2001).
- Doğan V, *Milletlerarası Özel Hukuk* (7th edn, Savaş 2021).
- Dolunay A, *Türk Hukukunda ve Kıbrıs Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (1st edn, On İki Levha 2015).
- Dural M, Ögüz T and Gümüş M A, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku* (16th edn, Filiz 2021).
- Ecemiş S, 'MÖHUK Dışında Düzenlenen Tanıma ve Tenfiz Kuralları' (2020) 22 (1) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 357-395.
- Ekşi N, *Milletlerarası Özel Hukukta Medeni Olmayan Evliliklerin ve Adli Olmayan Boşanmaların Tanınması* (1st edn, Beta 2012).
- Ekşi N, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi* (2th edn, Beta 2000).
- Ekşi N, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (2th edn, Beta 2020).
- Elbalti B, 'Reciprocity And The Recognition And Enforcement Of Foreign Judgments: A Lot Of Bark But Not Much Bite' (2017) 13 (1) *Journal Of Private International Law* 184-218.
- Ertaş Ş, 'Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi' (1987) 3 (1-4) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Prof. Dr. Kudret AYİTER'e Armağan 365-438.
- Ertan R, *Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi (MÖHUK m.41)* (1st edn, Yetkin 2017).
- Esen E, 'Alman Hukukunda İhtarlı Basit Dava Usulü (Mahnverfahren) Çerçevesinde Verilen Kararların Türk Hukukunda Tenfizi' (2007) 27 (1-2) *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 21-79.
- Frıntu VM and Gherghe ER, 'Divorce Through the Spouses' Agreement by Administrative Method or Notarial Procedure' in Vladimir Marascu-Klein (ed), *Advances in Fiscal, Political And Law Science* (Proceedings of the 2nd International Conference on Economics, Political and Law Science (EPLS '13) Brasov Romania, June 1-3, 2013) 185-190.
- Görgün Ş, Börü L, Toraman B and Kodaklıoğlu M, *Medeni Usul Hukuku* (8th edn, Yetkin 2019).
- Güngör G, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku* (1st edn, Yetkin 2021).
- Güven P, *Tanıma-Tenfiz* (1st edn, Yetkin 2013).
- Hanağası E, *Davada Menfaat* (1st edn, Yetkin 2009).
- Harder S, 'The Effects Of Recognized Foreign Judgments In Civil And Commercial Matters' (2013) 62 (2) *International and Comparative Law Quarterly* 441-461.

- Herzog PE, *Civil Procedure in France* (Springer 1967).
- Hill J and Sh ulleabh an MN, *Clorkson & Hill's Conflict Of Laws* (5th edn, Oxford University Press 2016).
- Huysal B, 'N fus Hizmetleri Kanunu Kapsamında Yabancı Boşanma Kararlarının Doğrudan Tescili' (2017) 37 (2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 473-507.
- Kaynak oğlu D, *Evliliğin Sona Ermesine İlişkin Yabancı Adli ve İdari Kararların N fus K tiğğine Doğrudan Tescili* (1st edn, Seçkin 2021).
- Kennett W, 'It's Arbitration, But Not As We Know It: Reflections On Family Law Dispute Resolution' (2016) 30 (1) International Journal of Law, Policy and Family 1-31.
- Kuru B, 'Dava Şartları' (1964) Ord. Prof. Sabri Şakir ANSAY'ın Hatırasına Armağan 109-147.
- McClellan D and Abou-Nigm Ruiz V (originally by: the late J.H.C.Morris), *The Conflict Of Laws* (9th edn, Sweet&Maxwell 2016).
- Murphy J, *International Dimensions In Family Law* (1st edn, Manchester University Press 2005).
- Nagy O V, 'The Marriage Dissolution On Administrative Way, Aspects Of Comparative Law' (2014) 1 (73) Revista Academiei Fortelor Terestre Nr 31-37.
- Nomer E, *Milletlerarası Usul Hukuku* (2th edn, Beta 2018).
-  k n A G, *Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni* (2th edn, Sermaye Piyasası Kurulu 1997).
-  nal A, 'Tanıma ve Tenfiz Kararlarının Hukuki Niteliği' (2017) 37 (2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 576-610.
-  zbakan I, *Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi* (Kazancı Hukuk Yayınları No. 58 1987).
-  zkan I and Tütüncübaşı U, *Uluslararası Us l Hukuku* (2th edn, Adalet 2020).
- Rabel E, *Conflict of Laws: Comparative Study* (Callaghan & Company 1945).
- Ruhi AC, *Türk Hukukunda Yabancı Boşanma İlamlarının Tanınması ve Tenfizi* (1st edn, On İki Levha 2020).
- Ryznar M and Devaux A, 'Voil ! Taking the Judge Out Of Divorce' (2018) 42 (1) Seattle University Law Review 161-184.
- Sakmar A, *Devletler Hususi Hukukunda Boşanma* (İstanbul Fakülteler Matbaası 1976).
- Sakmar A, *Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları* (İstanbul Fakülteler Matbaası 1982).
- Sargın F and Erten R, 'MÖHUK Hükümleri Dairesinde Tanınmanın Hukuki Niteliği, Usulü ve Karşılaşılan Bazı Sorunlar: "Yeni Bir Düzenleme Yapma Gereği"' (2014) 3 (2) UTDER 37-136.
- Schulz A, 'II. The Liberalization of the French Law of Foreign Judgments' (2007) 56 (4) International and Comparative Law Quarterly 931-950.
- Şanlı Atay Y, *Türk İdare Hukukunda Adsız Düzenleyici İşlemler* (1st edn, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü 2011).
- Şanlı C, Esen E and Ataman Figanmeşe İ, *Milletlerarası Özel Hukuk* (9th edn, Beta 2021).
- Şensöz Malkoç E, *Aile Hukukuna İlişkin Yabancı Kararların Tanınması* (1st edn, On İki Levha 2017).
- Tanrıbilir FB, 'Türk Hukukunda Yabancı Makamlarca Verilen Boşanma Kararlarının Tanınmasına İlişkin Gelişmeler' in Vahit Doğan, Lale Ayhan İzmirli and Alper  ağrı Yılmaz (eds), *Milletlerarası Özel Hukukta Güncel Meseleler* (Savaş 2019) 375-385.

- Tarman ZD, 'Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bazı Tespitler' (2017) 37 (2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 798 – 820.
- Tekinalp G, *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları* (13th edn, Vedat 2020).
- Tiryakioğlu B, *Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1996).
- Tiryakioğlu B, 'Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi' (2012) Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan 1141-1165.
- Tütüncübaşı U, *Yabancı Çekişmesiz Yargı Kararlarının Türk Hukukunda Tanınması* (1st edn, Adalet 2014).
- Tütüncübaşı U, 'Yabancı Kararların Türk Hukukunda Tanınması Konusunda 690 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Düzenlenen Yenilikler' (2017) 19 (2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 103-127.
- Uyanık Çavuşoğlu A, *Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Boşanma* (1st edn, Beta 2006).
- Wardle LD, 'International Marriage and Divorce Regulation and Recognition: A Survey' (1995) 29 (3) Family Law Quarterly 497-517.

